

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra regionálního managementu

Bakalářská práce

Sociální podnikání jako možnost zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob v Jihočeském kraji

Vypracovala: Adéla Požárková
Vedoucí práce: doc. Ing. Martin Pělucha, Ph.D

České Budějovice 2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Adéla POŽÁRKOVÁ**
Osobní číslo: **E13348**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Strukturální politika EU pro veřejnou správu**
Název tématu: **Sociální podnikání jako možnost zvyšování zaměstnanosti mentálně postižených osob v Jihočeském kraji**
Zadávací katedra: **Katedra regionálního managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce: Cílem bakalářské práce je zhodnotit sociální podnikání jako možnost zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob v Jihočeském kraji.

Teoretická část bude zaměřena na vyhodnocení dosavadních teoretických přístupů uplatňovaných v sociální ekonomice se zvláštním zřetelem na sociální podnikání, sociální podnik, integrační sociální podnik, principy sociálního podniku, indikátory sociálních podniků, sociální ekonomiku, dále postavení mentálně postižených osob na trhu práce, zaměstnávání mentálně postižených osob. Pozornost bude specificky zaměřena také na identifikaci dosavadních zkušeností s touto problematikou v zahraničí.

Praktická část bude zaměřena na vlastní výzkum ve vybraných sociálních podnicích, který bude zaměřen na to, zda existence sociálního podnikání přináší zlepšení postavení mentálně postižených osob na trhu práce. Výzkum bude proveden prostřednictvím dotazníku pro vybrané sociální podniky.

Metodika práce:

Teoretická část:

1. Prostudování odborné literatury zvolené problematiky
2. Vypracování literární rešerše

Praktická část:

1. Vlastní výzkum ve vybraných sociálních podnicích- sestavení dotazníku pro vybrané sociální podniky a zajištění sběru informací a dat prostřednictvím osobních pohovorů, příp. elektronickou a telefonickou komunikací.
2. Zhodnocení výsledků a syntéza

Rámcová osnova:

1. Úvod, 2. Literární rešerše, 3. Cíl a metodika, 4. Řešení problematiky, 5. Provedení analýzy, 6. Závěr, 7. Resumé, 8. Použitá literatura, 9. Přílohy.

Rozsah grafických prací: dle charakteru práce

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

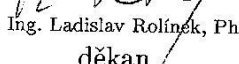
Seznam odborné literatury:

1. Dohnalová, M. (2012). Sociální ekonomika, sociální podnikání: podnikání pro každého. Praha: Wolters Kluwer Česká republika.
2. Dohnalová, M., Deverová, L., Legnerová, K., Pospíšilová, T. (2015). Lidské zdroje v sociálních podnicích. Praha: Wolters Kluwer.
3. Dohnalová, M. (2006). Sociální ekonomika v evropském kontextu. V Brně: Nadace Universitas: Akademické nakladatelství CERM: NAUMA (Nadace Univesitatis Masarykiana).
4. Durieux, M., Stebbins, R., A. (2010). Social entrepreneurship for dummies. Hobokon, N.J.: Wiley Pub.
5. Hunčová, M. (2004). Ekonomický rozměr občanské společnosti. V Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně.
6. Kurková, G., Francová, P., Bednářiková, D. (2015). Manuál: Jak založit sociální podnik. Praha P3- People, Planet, Profit o.p.s.

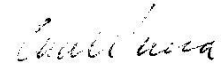
Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Martin Pělucha, Ph.D.
Katedra regionálního managementu

Datum zadání bakalářské práce: 1. prosince 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: 14. dubna 2017

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studená 13 (26)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Eva Cudlínová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 20. ledna 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to - v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Blatné 4. 9. 2017

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu doc. Ing. Martinu Pěluchovi, Ph.D., za odborné vedení, věcné připomínky a cenné rady při vypracovávání bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 SOCIÁLNÍ EKONOMIKA	9
2 SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ V ZAHRANIČÍ.....	11
2.1 Vymezení definic sociálního podnikání.....	11
2.2 Sociální podnikání ve vybraných zahraničních zemích.....	13
2.2.1 Velká Británie	13
2.2.2 Itálie	14
2.2.3 Irsko	15
2.2.4 Slovensko.....	15
2.3 Sociální podnikání v České republice	16
2.3.1 Definice sociálního podnikání	17
2.3.2 Podpora sociálního podnikání v České republice	17
2.3.3 Legislativa sociálního podnikání	18
2.4 Typologie sociálních podniků.....	19
2.5 Sociální podnik.....	20
2.5.1 Principy sociálního podniku	22
2.5.2 Indikátory sociálního podniku	22
2.6 Integrovaný sociální podnik	24
2.6.1 Principy integrovaného sociálního podniku	25
2.7 Zaměstnávání osob s mentálním postižením.....	26
2.7.1 Legislativa v zaměstnávání mentálně postižených osob.....	26
2.8 Pracovní uplatnění osob s mentálním postižením.....	27
2.8.1 Pracovní rehabilitace.....	27
2.8.2 Chráněné pracovní místo	28
2.8.3 Chráněná pracovní dílna	28
2.8.4 Podporované zaměstnávání.....	29
2.9 Role sociálních podniků v zaměstnávání mentálně postižených osob.....	30
2.10 Postavení mentálně postižených osob na trhu práce	33
3 CÍL PRÁCE, METODOLOGIE A HYPOTÉZY	36
3.1 Cíl práce	36
3.2 Metodologie	36
PRAKTICKÁ ČÁST	37

4	OSOBY ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ NA TRHU PRÁCE V JIHOČESKÉM KRAJI	37
4.1	Osoby mentálně postižené a zaměstnanost	38
4.2	Popis jednotlivých sociálních podniků.....	40
5	VLASTNÍ DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	43
5.1	Výsledky dotazníkového šetření	43
6	ZÁVĚR	52
I.	Summary a keywords v anglickém jazyce	55
II.	Seznam použitých zdrojů	56
III.	Seznam obrázků a tabulek	65
IV.	Seznam příloh	66
V.	Přílohy.....	67

Úvod

Sociální podnikání je jedním z aktuálních trendů současné doby. V České republice se začínalo rozvíjet od roku 2000. V posledních letech stále více roste jeho popularita a jeho význam stále stoupá. Posláním sociálního podnikání je pomáhat začleňovat znevýhodněné osoby do společnosti a vytvářet pro ně vhodná pracovní místa.

Cílem bakalářské práce je zhodnotit sociální podnikání jako možnost zvyšování zaměstnanosti mentálně postižených osob v Jihočeském kraji. Dále pak zjistit, zda existence sociálních podniků pomáhá zvýšit zaměstnanost nejrizikovější skupiny na trhu práce, tedy mentálně postižených osob, a zda zlepšuje jejich postavení na trhu práce.

Toto téma jsem si zvolila proto, že sociální podnikání se v posledních letech stává velkým fenoménem a nezapomíná se díky němu na občany, kteří mají znevýhodněné postavení na trhu práce.

Bakalářská práce se dělí na teoretickou a praktickou část. V teoretické části bude představena problematika sociální ekonomiky se zaměřením na sociální podnikání, sociální podniky, principy a indikátory sociálního podniku, integrační sociální podnik a dosavadní zkušenosti s touto problematikou v zahraničí. V další části bakalářská práce nastíní zaměstnávání mentálně postižených osob a postavení těchto osob na trhu práce.

Praktická část se zabývá popsáním vybraných sociálních podniků v Jihočeském kraji a následným vlastním kvantitativním výzkumem. Výsledkem bude zjištění, zda je sociální podnikání prostředkem pro zvýšení zaměstnanosti a zlepšení postavení mentálně postižených osob na trhu práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ EKONOMIKA

Sociální ekonomika byla uznána jako odlišný, samostatný hospodářský subjekt teprve nedávno, nicméně dílčí subjekty, které sociální ekonomika zahrnuje, byly uznávány již dávno. Vznik pojmu sociální ekonomika se v dějinách datuje do první třetiny 19. století a poprvé se objevil ve Francii. Dále se pak rozšiřoval i mimo francouzské hranice a dostal se do povědomí v celé Evropě. (Borzaga, Salvatori, Bodini, Galera, 2013)

Koncept sociální ekonomiky se rozvinul v 70. letech 20. století ve Francii. Sociální ekonomika se soustřeďuje na družstva a nově vznikající typy sociálních podniků různých právních forem, zahrnujících i obchodní společnosti. Dále zahrnuje ekonomické a sociální subjekty, které jsou aktivně zapojené ve všech sektorech společnosti. Jsou zakládány proto, aby mohly zajišťovat potřeby občanů. Způsob podnikání je odlišný od komerčních podniků. Jde o privátní organizace nebo podniky, které nejsou závislé na orgánech veřejné moci a zabývají se potřebami a požadavky svých členů a potřebami obecného zájmu. (Dohnalová a kol., 2012)

Dle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen OECD) je rozsah ekonomiky sestaven ze subjektů, které se snaží svou působností zvýšit sociální začlenění, snížit nerovnosti a současně s tím tvořit ekonomickou hodnotu. Sociální ekonomika zahrnuje subjekty, jako jsou družstva, sdružení, nadace, vzájemné společnosti a sociální podniky (sociální podniky mají za cíl reagovat na zvyšující se počet sociálních a environmentálních výzev prostřednictvím využití podnikatelských přístupů), jež se vyvíjejí rychlým tempem napříč světem. Tyto subjekty se starají o místní a národní rozvoj a současně podporují integraci a všeobecnou prosperitu vytvářením nových pracovních míst, začleňováním rizikových skupin osob na trh práce a udržitelností životního prostředí. (OECD.org, online)

Organizace sociální ekonomiky mají jako primární cíl svou činnost, v níž nezdůrazňují dosahování zisku. Ve skutečnosti jsou zacílené na poskytování zboží, služeb (zahrnující i pracovní příležitosti pro své členy nebo komunitu) a sledují obecný zájem (to znamená činnosti ve společnosti jako celku). (Borzaga, Salvatori, Bodini, Galera, 2013)

K vymezení sociální ekonomiky existují dva přístupy. Jedním z nich je právní přístup, který spočívá v identifikaci hlavních právních a institucionálních forem, prostřednictvím kterých proudí většina iniciativ třetího sektoru. Asi posledních 100 let jsou rozlišovány tři typy organizací, jež vytvářely tři hlavní právní a institucionální složky sociální ekonomiky v průmyslových zemích. Jedná se o družstevní podniky, společnosti vzájemné pomoci a organizace, jejichž postavení se v jednotlivých zemích značně liší, avšak spadají pod jednotný název „sdružení“. Druhým přístupem je přístup normativní, který spočívá ve zdůraznění toho, proč můžeme stejně nazvat podniky, jež jsou ve výsledku velmi rozlišné, a jak se jako skupina liší od tradičního soukromého a veřejného sektoru. (Defourny, Develtere, 1999, online)

2 SOCIÁLNÍ PODNIKÁNÍ V ZAHRANIČÍ

2.1 Vymezení definic sociálního podnikání

V Evropě i Spojených státech amerických se sociální podnikání začalo objevovat v 90. letech 20. století. (Vláda České republiky, 2014, online) Literatura je v této oblasti stále ve větší šíři založena na různosti definic a koncepčních přístupů. Doposud není stanovena jasně pevná definice sociálního podnikání. Může to mít za následek to, že výzkumná témata vyplývají z různých oborů, například z psychologie, sociologie, ekonomie. Kvůli nedostatku koncepčních shod docházelo k nejasnostem v pravidlech pro popis a vymezení pojmu sociálního podnikání. I přes různost definic a přístupů k vymezení tohoto pojmu, existuje shoda v cílech sociálního podnikání a sociálních podnikatelů. Sociální podnikání usiluje o využívání příležitostí a o společenskou změnu a neupřednostňuje maximalizaci zisku. (Volkman, Tokarski, Ernst, 2012)

V sociálním podnikání je využíváno principů pro vybudování sociálních změn, zřízením a vedením podniku, a sice obchodních principů a dokonce i kapitalismu. Někteří podnikatelé zakládají neziskové skupiny, které mají za cíl zlepšovat složité situace ohrožující určité lidi, flóru, faunu nebo životní prostředí. Jiní jsou zaměřeni na podnikání, jež vydělává peníze a zlepšuje situace v jedné ze čtyř zmíněných oblastí. Každý podnikatel má své poslání a snaží se učinit takové kroky, které cíleně vedou k řešení problému. (Durieux, Stebbins, 2010)

Smysl sociálního podnikání můžeme vidět ve třech základních částech, a to:

- 1) motivace,
- 2) organizace,
- 3) společnost.

ad 1) Někteří podnikatelé věří, že vybudují ziskový sociální podnik, který bude podporovat jednu určitou oblast. Jiní podnikatelé vytváří neziskový sociální podnik jako svou vedlejší činnost a další naopak budují neziskový sociální podnik jako svou hlavní náplň práce. Pro podnikatele může být motivace v pocitech, naléhavosti a soucitu, které je inspirují. (Durieux, Stebbins, 2010)

ad 2) Stejně jako v jiných organizacích, musí být i v sociálním podniku určeno samotné plánování, organizování a vytváření profilu jeho členů. Dále je nutné se rozhodnout, jestli podnik bude mít ziskový či neziskový charakter. Neposledním krokem k úspěchu je určit vlastní poslání a cíle, ke kterým se chce podnik dopracovat. (Durieux, Stebbins, 2010)

ad 3) Pro sociální podnikání hraje důležitou roli práce s ostatními, a to nejen v rámci samotné organizace. V praxi to znamená, že by si sociální podnik měl budovat komunikační síť a vyhledávat podobně smýšlející skupiny, dále soukromé a vládní zdroje podpory. Ve světle dnešních trendů jsou sociální podniky zacílené na sociální a environmentální dopad, zisk není upřednostňován. (Durieux, Stebbins, 2010)

K vymezení pojmu sociálního podnikání existuje mnoho různých definic, jmenujme proto alespoň některé z nich.

Sociální podnikání je chápáno jako proces, během něhož občané budují nebo mění instituce k prosazování řešení sociálních problémů, jako jsou například nemoci, negramotnost, poničení životního prostředí, zneužívání lidských práv, korupce apod., aby byl život pro mnohé lepší. (Bornstein, Davis, 2010)

Skillern, Austin, Steveson (2007, s. 371) definují sociální podnikání jako *„inovativní, sociální hodnotu vytvářející aktivitu, která může nastat v rámci nebo napříč neziskovým, obchodním nebo vládním sektorem.“*

Autor M. Pomerantz (2003, online) charakterizuje sociální podnikání jako *„inovační rozvoj, podporující misi, pracovní příjem či vytváření pracovních míst prostřednictvím jednotlivých sociálních podnikatelů, neziskové organizace či neziskové organizace ve spojení se ziskem. Jedním z hlavních kořenů sociálního podnikání jsou chráněné dílny, které poskytují zaměstnání pro osoby se zdravotním postižením.“*

Nicholls (2006, s. 23) zastává názor, že sociální podnikání jsou *„inovativní a efektivní aktivity, které se zaměřují na řešení strategického selhání sociálního trhu a vytváření nových příležitostí k přidání sociální hodnoty systematicky pomocí řady zdrojů a organizačních formátů k maximalizaci sociálních dopadů a dosažení změny.“*

Autorka Mair (2006, s. 4) definuje sociální podnikání jako *„dynamický proces, který vytváří a řídí jednotlivce nebo tým, který se snaží využívat sociální inovaci*

s podnikatelským smyslem a silnou potřebou dosažení, aby vytvořil novou společenskou hodnotu na trhu a komunitu jako celek.“

Autoři Mair a Martí (2006) shrnuli svou komplexní definici sociálního podnikání do tří bodů: „1. sociální podnikání je proces vytváření hodnoty spojením zdrojů novými způsoby. 2. Zdroje jsou primárně určeny k prozkoumání a využívání příležitostí k vytváření sociální hodnoty tím, že stimulují sociální změny nebo plní sociální potřeby. 3. Sociální podnikání, je-li chápáno jako proces, v rámci nějž se poskytují služby a produkty, ale také může poukazovat na vytvoření nových organizací.“

Tato kapitola vymezuje různé typy definic sociálního podnikání. Každý autor má na tuto problematiku vlastní náhled. Společnými znaky, ve kterých se shodují, jsou ty, že sociální podnikání je zacíleno na vytváření sociální hodnoty a neupřednostňuje maximalizaci zisku.

Praktická část se ponese v duchu toho názoru, že sociální podniky jsou budovány za účelem vytváření sociální hodnoty a vyhovění sociálním potřebám. Sociální podniky se speciálně zaměřují na znevýhodněné skupiny osob na trhu práce. V tomto konkrétním případě se jedná o osoby zdravotně postižené, především se zaměřují na mentálně postižené. Právě sociální podniky pro ně vytvářejí vhodné podmínky v pracovním prostředí, pomáhají je začleňovat do společnosti.

2.2 Sociální podnikání ve vybraných zahraničních zemích

V následující kapitole budou představeny systémy sociálního podnikání v evropských zemích. Vybrány byly Velká Británie, Itálie, Irsko a Slovensko. Velká Británie je zmíněna proto, že zdejší sociální podnikání mělo inspirovat sociální podnikání v České republice. Itálie je vybrána z toho důvodu, že je považována za kolébkou sociálního podnikání v Evropě, Slovensko zase proto, že se zde sociální podniky soustřeďují zejména na zdravotně postižené občany a Irsko kvůli tomu, že sociální podnikání poskytuje služby veřejnosti, které stát neposkytuje vůbec.

2.2.1 Velká Británie

Sociální podnikání se ve Velké Británii začalo rozvíjet až v polovině 90. let minulého století jako protest proti stažení vládní podpory družstev v období vlády

Konzervativní strany. K navrácení podpory sociálního podnikání došlo až ke konci roku 1999. Existují dva způsoby, jak splnit veřejně prospěšné cíle. Prvním z nich je poskytování sociálních služeb, zejména kvůli rostoucímu zájmu o sociální podnikání, neboť s rozvojem trhu se sociálními službami si sociální podniky slibují velké úspory ve státní kase. Druhým způsobem je převádění nemovitostí prostřednictvím centrální vlády z vlastnictví místních samospráv do vlastnictví sociálních podniků. (Ceske-socialni-podnikani.cz., Sociální podnikání v UK, online)

Sociální podnikání ve Velké Británii patří mezi primární oblast zdejší vlády a je plně podporováno. Ve Spojeném království existuje na 55 000 sociálních podniků. (Nova-ekonomika.cz., Sociální podnikání, online) Největším soustředěním sociálních podniků disponuje severozápadní region – cca 4439 sociálních podniků, což představuje 25 % z celkového počtu firem. Nejvýznamnějším faktorem úspěchu sociálního podnikání právě v tomto regionu je schopnost sociálních podniků vytvářet sítě pro lobbying na národní i evropské úrovni. Dále vytváří dodavatelská konsorcia a hlavně přesvědčují místní samosprávu, že pokud nebudou sociální podniky spolupracovat s neziskovým sektorem, nebude schopna udržet současnou úroveň sociálních služeb. (Nova-ekonomika.cz., Sociální podnikání, online)

2.2.2 Itálie

Itálie je považována za kolébkou sociálního podnikání v Evropě, zejména tzv. sociálního družstevnictví. Itálie patří mezi země, kde je sociální ekonomika v legislativě nejdéle ukotvená, a sice zákonem č. 381/1991, o sociálních družstvech. (Ceske-socialni-podnikani.cz., Sociální podnikání v Itálii, online) Na rozdíl od České republiky jsou zde podmínky pro provozování sociálního podniku či pro samotného sociálního podnikatele složitější, a to z důvodu existence organizovaného zločinu. Vzájemná pomoc v rámci dobrovolnictví je zde naopak mnohem lépe vnímána širokou veřejností. Na sociální podnikání je italskou ekonomikou kladen velký důraz a je vysoce docenováno. V tomto ohledu česká ekonomika ještě zaostává. (Černá, Dárek, Francová, Hejná, Chudomel, Kubů, Plass, Sztarovics, Šťastná, 2007, online)

V Itálii docházelo k rychlému nárůstu počtu sociálních družstev a byla nejčtenější formou sociálních podniků. Existují 2 typy sociálních družstev – sociální družstva typu A a typu B. (Ceske-socialni-podnikani.cz., Sociální podnikání v Itálii, online)

Typ A se vyznačuje tím, že vyrábí a následně prodává služby sociální, zdravotní a vzdělávací. Typ B je charakteristický integrací zdravotně a sociálně postižených lidí do produkce, která musí být upravena podle potřeb zaměstnanců. V družstvu musí být zaměstnáno alespoň 30 % zdravotně postižených osob. (Bednáriková, Francová, 2011)

Sociální podnikání je zakotveno v zákonu č. 118/2005, o sociálním podnikání. Zákon stanovuje pět podmínek, které musí podnikatelé splňovat, pokud chtějí založit sociální podnik. Jedná se o: formální zřízení, soukromý charakter právnické osoby, nerozdělování zisku, demokratičnost v řízení a přítomnost dobrovolné práce. Dále tento zákon určuje podmínku společensky prospěšné soustavné ekonomické činnosti, která musí být v souladu s pěti podmínkami. (Ceske-socialni-podnikani.cz., Sociální podnikání v Itálii, online)

2.2.3 Irsko

V Irsku je za šířitele myšlenky sociální ekonomiky a sociálního podnikání považován sociální podnik PARTAS. Tento podnik se nachází v Dublinu a byl založen v roce 1984 jako obecně prospěšná společnost. (Svaz českých a moravských výrobních družstev; Manuál pro přežití sociálního podnikatele, online)

Poslední statistiky v rámci struktury sociálních podniků jsou z roku 2009. V tomto roce bylo evidováno okolo 1420 sociálních podniků. Většina sociálních podniků používá právní formu, kterou zejména využívají neziskové organizace. Sociální podniky jsou cíleny na poskytování služeb veřejnosti, které se ze strany státu vůbec neposkytují. Obecně se sociální podnikání zabývá širokou škálou aktivit. Z prvního hlediska se jedná o podniky poskytující sociální služby, které dosahují minimálního zisku pro základní financování. Z hlediska druhého mluvíme o komerčně založených podnicích, jež maximalizují svůj zisk se záměrem další podpory rozvoje sociálního poslání. V Irsku lze najít 4 kategorie sociálních podniků, které se mezi sebou velmi často propojují. Jde o sociálně prospěšné obchodní podniky, podniky vytvářející pracovní příležitosti pro marginalizované skupiny obyvatel, podniky zaměřené na rozvoj regionu a poskytovatele služeb. (Ceske-socialni-podnikani.cz., Sociální podnikání v Irsku, online)

2.2.4 Slovensko

Na Slovensku se sociální podniky vyznačují zaměstnáváním zdravotně postižených osob. Pokud jich podnik zaměstnává stanovené procento, mohou podle

zákonu o službách získat status chráněné dílny. Dále tento zákon upravuje termín sociálního podniku jako subjektu, který poskytuje pracovní příležitosti znevýhodněným osobám na trhu práce. Na druhé straně je zájem o sociální podnikání, dle informací Úřadu práce, sociálních věcí a rodiny v Žilině, mizivý. Sociální podnik může být založen fyzickou či právnickou osobou, příspěvkovou organizací, která je pod záštitou obce. Jeho významným znakem je, že 30 % zaměstnanců musí tvořit osoby, které jsou na otevřeném trhu ve znevýhodněné skupině (jedná se o zdravotně postižené osoby, nezaměstnané déle než 1 rok, absolventy škol či lidi starší 50 let). Jako sociální podnik můžeme označit i subjekt, který podporuje znevýhodněné skupiny osob při hledání uplatnění na otevřeném trhu práce. Minimálně 30 % z dosaženého zisku je nutno použít do vytváření nových pracovních pozic nebo ke zlepšení pracovních podmínek. (Ceske-socialni-podnikani.cz., Sociální podnikání na Slovensku, online)

Na Slovensku je institut sociálního podnikání vymezen v právním prostředí zákonem č. 5/2004 Z.z., o službách zaměstnanosti, který spadá pod Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny. Cílem zákona je zlepšit rozvoj sociálního podnikání a sociální ekonomiky. (Asmalovskij, Sadílek, online)

2.3 Sociální podnikání v České republice

V letech 2008–2009 bylo v České republice registrováno několik desítek projektů, které podle znaků bylo možné identifikovat jako sociální podniky, avšak některé se k sociálnímu podnikání vůbec nehlásily. K průlomů došlo až v letech 2010–2012, kdy se podpora a uznání sociálních podniků začalo objevovat i v politických, národních a regionálních rozvojových programech. Až v roce 2013 se v rámci vlivu a působení národních i mezinárodních projektů Evropského sociálního fondu, dobrých zkušeností a práce Tematické sítě pro rozvoj sociální ekonomiky dostává do hlavních dokumentů, zahrnujících i první návrhy programových rámců a priorit předkládaných operačních programů Evropské unie na období 2014–2020. Jednalo se o podporu nejen v zaměstnanosti, ale také v oblasti místního rozvoje a podnikání. (Ceske-socialni-podnikani.cz, Analýza a návrh na zpracování integračních sociálních podniků do zákona o zaměstnanosti a do jiných právních předpisů, online)

2.3.1 Definice sociálního podnikání

Sociální podnikání představuje podnikatelské činnosti, které slouží společnosti, přispívají životnímu prostředí a vytváří znevýhodněným osobám pracovní příležitosti. Smyslem existence sociálních podniků je dosahování zisku ve stejné rovině s veřejnou prospěšností. Jsou nezávislé na veřejném sektoru nebo jiných soukromých institucích. (ceske-socialni-podnikani.cz, Indikátory pro sociální podniky, online)

Sociální podniky využívají inovativní a efektivní možnosti řešení v rozdílných oborech, např. vzdělávání, zdravotnictví aj., prostřednictvím kterých pomáhají k integraci občanů do společnosti. K založení podniku je nutné mít dobře zpracovaný podnikatelský plán, mít partnery s obdobnými prioritami a také dosáhnout vyváženosti mezi sociálními a ekonomickými cíli. (Socialnisluzby.eu, Dořičáková, online)

2.3.2 Podpora sociálního podnikání v České republice

Na podporu sociální ekonomiky a sociálního podnikání v rámci České republiky byla vytvořena Tematická síť pro rozvoj sociální ekonomiky (dále jen TESSEA) v roce 2009. (Socialnisluzby.eu, Dořičáková, online).

Dle Bednárikové a Francové (2011) má TESSEA¹ v kompetenci sdružování a prosazování zájmů svých členů (organizací nebo jednotlivců), kteří mají zájem na podpoře rozvoje sociálního podnikání. Aktivitu TESSEA upravuje People, Planet, Profit, o.p.s. Jedná se o jednu z nejvýznamnějších organizací, která rozšiřuje pojetí sociálního podnikání. Jeden z projektů, jehož ambasadoři propagují sociální podnikání v regionech České republiky, se jmenuje „Podnikání jinak“. Současně s tím vznikla webová stránka www.ceske-socialni-podnikani.cz, která podává široký přehled o sociálním podnikání. V rámci tohoto projektu vznikl i adresář sociálních podniků, jež je rozděluje podle oborů, krajů, veřejné prospěšnosti a cílových skupin. (Socialnisluzby.eu, Dořičáková, online)

Další podporou sociálního podnikání je Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky (dále jen MPSV ČR). MPSV ČR v rámci individuálního projektu „Podpora sociálního podnikání“ poskytuje poradenství v sociálním podnikání pomocí konzultantů, kteří radí při zahájení podnikání, sdílení praxe a předávání zkušeností. (Socialnisluzby.eu, Dořičáková, online)

¹ TESSEA je označení pro nestátní neziskovou organizaci, jež zastřešuje sociální podniky v celé ČR. Její plný název je Tematická síť pro rozvoj sociální ekonomiky.

V současné době existuje v České republice přes 200 organizací, které samy od sebe zaujímají pozitivní postoj k této myšlence a podnikají víceméně ve všech oborech hospodářství. (Ceske-socialni-podnikani.cz., Adresář sociálních podniků, online) Jedná se například o úklidové služby, kavárny, cukrárny, restaurace, výrobní a zpracovatelské podniky atd. (Bednáriková, Francová, 2011)

2.3.3 Legislativa sociálního podnikání

V České republice doposud neexistuje zákon o sociálním podnikání. V květnu 2017 byl vládou schválen věcný záměr zákona o sociálním podnikání. Záměr zákona o sociálním podnikání sestavil tým ministra pro lidská práva. Zákon měl být platný už v roce 2017, ale do nových voleb se nestihne připravit ani přijmout. (Vláda České republiky, Avízo: Legislativní rada vlády projedná zákon o sociálním podnikání, online) Ve stručnosti s obsahem věcného záměru bude seznamovat následující odstavec. Celý popis věcného záměru viz přílohy.

Z věcného záměru zákona o sociálním podnikání vyplývají podmínky pro založení a následné provozování sociálních podniků. Věcný záměr zákona o sociálním podnikání neprezentuje zákon o sociálním podnikání jako nový právní předpis. Určuje jednotnou definici sociálního podnikání. Dále popisuje, jakým způsobem bude nakládáno se ziskem, na jakou cílovou skupinu se bude orientovat. Aby se podnik mohl nazývat sociálním, musí splňovat přísně stanovená kritéria. Věcný záměr nám dále sděluje, kdo rozhoduje o udělení statusu sociálního podniku. Díky existenci zákona o sociálním podnikání by vzniklo vyšší povědomí o dané problematice a tím by se zvedl zájem o zakládání sociálních podniků s cílem aktivně řešit sociální problémy v určitém regionu. (Vláda České republiky, Avízo: Legislativní rada vlády projedná zákon o sociálním podnikání, online)

Díky zakotvení sociálního podnikání do právního prostředí přispěje k uznání jeho významu a otevře možnost vytvářet podmínky pro jeho trvalý rozvoj. Z právní úpravy budou plynout určité výhody pro sociální podniky, zejména hlavně pro integrační sociální podniky, které zaměstnávají znevýhodněné skupiny osob. Na základě věcného záměru o sociálním podnikání dojde k nastolení jednotného právního prostředí pro sociální podnikání. V České republice doposud vládla nejednotnost v pojetí definičních znaků subjektů sociálního podnikání. Věcný záměr zákona reaguje na vymezení sociálních podniků a dále reaguje na požadavek ze strany finančních institucí

a ústředních orgánů státní správy, které poskytují sociálním podnikům finanční prostředky. (Komora-socialnich-podniku.cz., Návrh zákona o sociálním podnikání, online)

2.4 Typologie sociálních podniků

Sociální podniky se dělí na 2 základní typy. Prvním z nich je obecný sociální podnik, jež je definován jako „*podnikání, které má primárně sociální cíle, jejichž naplnění převážně reinvestuje v podnikání nebo ve společnosti. Jeho cílem není potřeba maximalizovat zisk.*“ (Doherty, Foster, Mason, Meehan, Rotherol, Maureen, 2009)

Druhým typem je integrační sociální podnik, který se převážně orientuje na integraci osob sociálně vyloučených a na zaměstnávání handicapovaných osob. Zabývá se poskytováním sociálních služeb, zejména personálního charakteru, včetně typu rekvalifikace, zprostředkovávání práce atd. (Hunčová, 2007)

Výhodou těchto podniků je otevírání nových pracovních možností pro osoby zdravotně postižené, šíření společenské odpovědnosti. Naopak mezi nevýhody můžeme zařadit časté onemocnění nebo proměnlivost pracovního výkonu handicapovaných osob.

Sociální podnikání se jako pojem poprvé objevilo v Itálii. Na konci 80. let 20. století se zde objevila iniciativa podobná družstvu, prostřednictvím které reagovali lidé na potřeby v oblasti integrace v zaměstnání a v oblasti osobních služeb. Tento vývoj postupně inspiroval i další evropské země, které zaváděly nové právní formy, jež odrážejí podnikatelský přístup přijatý rostoucím počtem neziskových organizací. Například ve Francii, Portugalsku, Španělsku a Řecku bylo touto novou právní formou družstvo. Naopak Belgie, Velká Británie a Itálie volily otevřenější modely sociálního podnikání. Pro Francii a Itálii jsou také specifické „*formy více účastníků*“, neboť různí účastníci (zaměstnanci, dobrovolníci) spolupracují dohromady na daném projektu zaměřeném na sociální účely. Až od poloviny 90. let minulého století se v Evropě začal formovat nový typ sociálního podniku, a sice integrační sociální podnik. Primárně se zabýval vytvářením pomoci pro nezaměstnané s minimální kvalifikací a jeho druhým cílem bylo pomáhat se začleněním do společnosti. (Defourny, Nyssens, 2012, online)

2.5 Sociální podnik

Dle Dohnalové a kol. (2012) je pojem sociální podnik chápán jako subjekt sociálního podnikání, tedy může jít o fyzickou nebo právnickou osobu splňující principy sociálního podniku. Význam sociálních podniků spočívá v tom, že se podílí na místním rozvoji a vytváří pracovní pozice pro zdravotně, sociálně nebo kulturně znevýhodněné osoby.

Ambasadorka a konzultantka sociálního podnikání v České republice, Šárka Doříčáková, popisuje sociální podnik jako „*konkurenceschopný podnikatelský subjekt působící na běžném trhu, jehož účelem je vytvářet pracovní příležitosti pro osoby znevýhodněné na trhu práce a k tomu jim poskytovat přiměřenou pracovní a psychosociální podporu.*“ (ceske-socialni-podnikani.cz, Definice sociální ekonomiky a podnikání – podklad k diskusi, online)

Podle OECD (Oecd.org., Social Economy, online) byl sociální podnik prvně definován na základě předběžné definice jako: „*organizace, které mají různé právní formy v různých zemích. Sociální podniky jsou organizovány v podnikatelském duchu a sledují sociální i ekonomické cíle. Sociální podniky se cíleně zaměřují na znevýhodněné osoby a snaží se o jejich integraci do místních a regionálních trhů, a prostřednictvím poskytování nových výrobků a služeb se snaží obnovit zanedbané oblasti. Jejich typickým znakem je nalézání inovativních a dynamických řešení problémů s nezaměstnaností a sociálního vyloučení, a přispět k rozvoji ekonomiky, jehož následkem je zvýšení sociální soudržnosti.*“

Univerzální definice sociálních podniků neexistuje. Mnoho mezinárodních studií dokazuje, že určení právní definice je velmi obtížné v souvislosti s následným srovnáváním dopadů na zachování a vytváření pracovních míst. (OECD, Maiello, 1997)

S formulací nové definice sociálního podniku, se kterou se všichni účastníci ztotožnili, přišla EMES². Sociální podnik je charakterizován jako „*pojem, který sdružuje subjekty s různými jmény v různých zemích, ale se společnými rysy podnikatelské strategie a sociálním účelem. Přesněji řečeno – sociální podniky byly definovány tak, že se do jisté míry samofinancují prostřednictvím výroby zboží a služeb*

² EMES je zkratka pro Evropskou výzkumnou síť výzkumných center a jednotlivých pracovníků zaměřených na oblast sociálního podnikání.

jako doplněk k veřejným dotacím, s primárním cílem pomoci osobám sociálně vyloučeným.“ (Oecd.org., Social Economy, online; OECD, Maiello, 1997)

Síť EMES rozlišuje 2 kategorie sociálních podniků, a to:

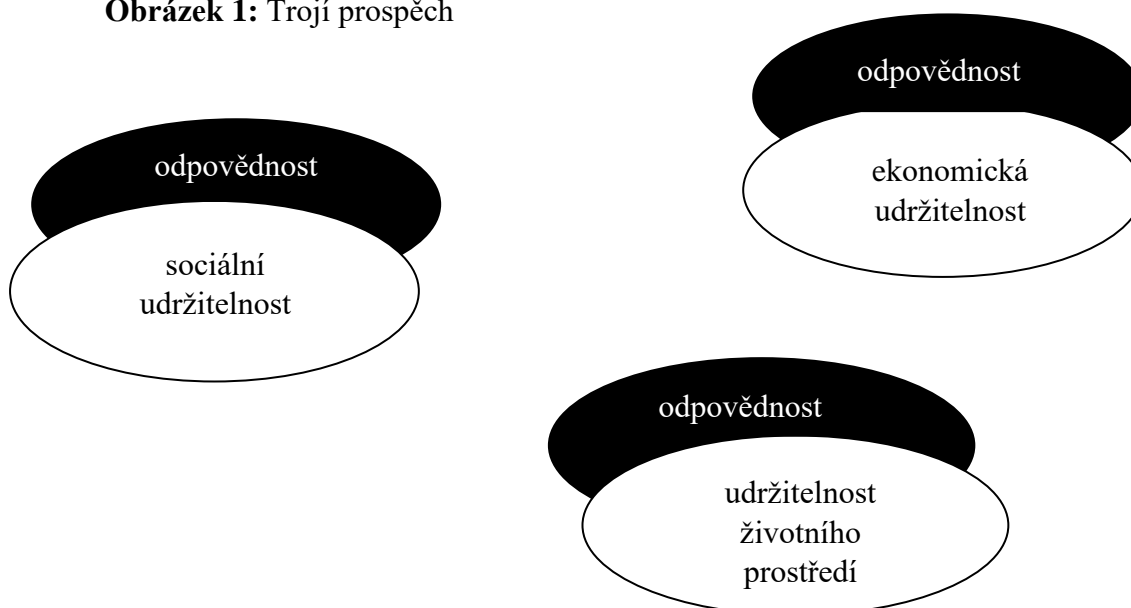
1. podniky zabývající se opětovnou integrací nezaměstnaných a zrenovováním zanedbané oblasti,
2. podniky nabízející zboží a služby širší komunitě, zejména v tradičních oblastech, ale i v oblastech odpovídajících novým potřebám a požadavkům. (OECD, Maiello, 1997)

Doherty a Thompson (2006, s. 362) určili následující charakteristiky sociálních podniků:

1. mají sociální cíl,
2. využívají majetek či zisk ku prospěchu komunity,
3. dosažené zisky či přebytky podniku nejsou rozdělovány mezi vlastníky,
4. zaměstnanci podniku se podílejí na rozhodování nebo řízení podniku,
5. vznikají na základě konceptu dvojího nebo trojího prospěchu.“

Sociální podniky vznikají a rozvíjejí se na myšlence trojího prospěchu. Podniky se soustřeďují na ekonomickou stránku podnikání, berou ohled na životní prostředí a zaměřují se na sociální kapitál. (Kol. autorů, Sociální podnikání v praxi, 2016) Trojí prospěch byl poprvé stvořen v roce 1994 Johnem Elkingtonem, který rozlišil tři linie: první z nich je výkaz zisků a ztrát, druhou vytváří lidé a třetí planeta. (Elkington, 2004)

Obrázek 1: Trojí prospěch

Zdroj: Henriques, Richardson, 2004, s. 29

2.5.1 Principy sociálního podniku

Tabulka 1: Principy obecného sociálního podniku.

PRINCIPY SOCIÁLNÍHO PODNIKU	1. Sociální prospěch	2. Ekonomický prospěch	3. Environmentální a místní prospěch
CHARAKTERISTIKY (jsou v souladu s evropským pojetím sociálního podniku; sociální podnik je má splňovat nebo k nim směřovat)	a) Provozování aktivity prospívající společnosti či specifické skupině lidí. b) Demokratické rozhodování. c) Založen z iniciativy občanů.	a) Případný zisk je používán přednostně pro rozvoj sociálního podniku a/nebo pro naplnění veřejně prospěšných cílů. b) Vykonávání soustavné ekonomické aktivity. c) Nesení ekonomických rizik. d) Nezávislost na veřejných či soukromých institucích. e) Alespoň minimální podíl placené práce. f) Možnost vícezdrojového financování.	a) Uspokojování přednostně místních potřeb a využívání přednostně místních zdrojů. b) Zapojení důležitých aktérů do činnosti sociálního podniku. c) Podporování smyslu pro sociální zodpovědnost na místní úrovni. d) Inovativní přístup a řešení. e) Zohledňování environmentálních aspektů.

Zdroj: Sociálnipodnikani.info. Principy sociálního podniku. Integrovaný operační program, 2011, [online]. [cit. 2017-07-29]

2.5.2 Indikátory sociálního podniku

Indikátory integračního sociálního podniku, které prošly úpravou roku 2011, byly schváleny expertním výborem TESSEA roku 2014. Indikátory pro integrační sociální podnik mohou nabývat pouze dvou hodnot – splněno či nesplněno. Do jaké míry byl indikátor naplněn, závisí na zodpovědnosti hodnotitele. Jeho povinností je osobně navštívit daný podnik a vést rozhovor se zástupci podniku. (Tessea.cz., Principy integračního sociálního podniku, online)

Tabulka 2: Indikátory obecného sociálního podniku

Princip/charakteristika	Indikátor
Veřejně prospěšný cíl	<ul style="list-style-type: none">• sociální podnik má stanovený veřejně prospěšný cíl, který je zakotven v zakládacích dokumentech a ty jsou veřejně dostupné
Sociální prospěch	<ul style="list-style-type: none">• vykonávání činností, které jsou prospěšné společnosti nebo specifické skupině znevýhodněných osob• zaměstnanci sociálního podniku se podílejí na chodu a rozhodování o budoucím směřování podniku
Ekonomický prospěch	<ul style="list-style-type: none">• utržený zisk je znovu investován do dalšího rozvoje podniku• nezávislost v rozhodování manažerů a na vlastníci podniku• 50% podíl z celkového výnosu podniku na výnosech z prodeje výrobků nebo nabízených služeb• podnik se soustavně zabývá nabídkou neměnných výrobků a služeb po dobu 1 roku• trend v placené práci
Environmentální prospěch	<ul style="list-style-type: none">• podnik má určené environmentálně šetrné zásady, podle kterých úřaduje a které provozuje a snaží se je aplikovat prakticky
Místní prospěch	<ul style="list-style-type: none">• sociální podnik se zabývá potřebami na místní úrovni• využívá místních zdrojů• spolupracuje s místními občany

Zdroj: ceske-socialni-podnikani.cz [online]. [cit. 2017-03-02] (volně převzato)

Dle autora J. Defournyho (2001) jsou indikátory sociálního podnikání následující:

Z ekonomického a podnikatelského hlediska se jedná o tyto 3 indikátory:

- **nepřetržitá činnost produkující zboží nebo služby,**
- **vysoký stupeň ekonomického rizika** (na rozdíl od komerčních podniků závisí výše zisku na úsilí pracovníků sociálních podniků),
- **minimální množství placené práce.**

V rámci sociálního hlediska se jedná o tyto 3 indikátory:

- **nej důležitější je mít stanovený jasný cíl, který prospěje specifické skupině lidí,**
- **iniciativa zahájená skupinou lidí** (sociální podniky jsou výsledkem kolektivní práce specifické skupiny lidí),
- **omezené rozdělování zisku** (cílem sociálních podniků není maximalizace zisku).

Participační řízení sociálních podniků:

- **vysoký stupeň nezávislosti,**
- **rozhodovací moc, která není založena na vlastnictví kapitálu,**
- **participační povaha, která zahrnuje různé strany dotčené touto činností.**

Je třeba říci, že tyto ukazatele neměly představovat podmínky, které by měl podnik splňovat, aby se mohl nazývat sociálním podnikem. Tyto indikátory spíše představují náhled do světa sociálních podniků. Jedná se o nástroj, který pomáhá vědcům popisovat pozici pozorovaných subjektů vůči sobě navzájem a nakonec rozpoznat podmnožiny sociálních podniků. Ekonomické a sociální ukazatele umožňují identifikaci nových sociálních podniků, ale mohou směřovat k tomu, že starší organizace jsou kvalifikovány jako sociální podniky novou vnitřní dynamikou. (EMES.net, online)

2.6 Integrovaný sociální podnik

Integrovaným sociálním podnikem můžeme nazvat podnikatelský subjekt, který vykonává běžné aktivity. Je cíleně zaměřen na specifickou skupinu nezaměstnaných osob v souvislosti s poskytnutím zaměstnání. Předmětem podnikatelské činnosti je následný prodej služeb či drobných výrobků. Pojem integrovaný sociální podnik je tedy odvozen od činnosti integrovat problémové skupiny do pracovního procesu a pomoci je začlenit do společnosti. (Vláda České republiky, Podklad pro koncepci politiky vlády vůči NNO do roku 2020. Sociální podnikání, online)

2.6.1 Principy integračního sociálního podniku

Integrační sociální podnik vzniká na základě konceptu trojího prospěchu – sociálního, ekonomického a environmentálního. Podnik se kvalifikuje jako integrační sociální podnik, pokud splňuje následující principy (viz tabulka).

Tabulka 3: Principy integračního sociálního podniku

PRINCIPY SOCIÁLNÍHO PODNIKU	1. Sociální prospěch	2. Ekonomický prospěch	3. Environmentální a místní prospěch
<p>Obecná definice: 0a) Veřejně prospěšný cíl zaměstnávání a sociálního začleňování osob znevýhodněných na trhu práce formulován v základacích dokumentech a naplňován prostřednictvím konkrétních aktivit.</p>	<p>1a) Zaměstnávání a sociální začleňování osob znevýhodněných na trhu práce.</p> <p>1b) Účast zaměstnanců a členů na směřování podniku.</p> <p>1c) Důraz na rozvoj pracovních kompetencí znevýhodněných zaměstnanců.</p>	<p>2a) Případný zisk používán přednostně pro rozvoj sociálního podniku a/nebo pro naplnění veřejně prospěšných cílů.</p> <p>2b) Nezávislost (autonomie) v manažerském rozhodování a řízení na externích zakladatelích nebo zřizovatelích.</p> <p>2c) Alespoň minimální podíl tržeb z prodeje výrobků a služeb na celkových výnosech.</p> <p>2d) Schopnost zvládat ekonomická rizika.</p> <p>2e) Omezení nakládání s majetkem (tzv. asset lock).</p>	<p>3a) Přednostní uspokojování potřeb místní komunity a místní poptávky.</p> <p>3b) Využívání přednostně místních zdrojů.</p> <p>3c) Zohledňování environmentálních aspektů výroby i spotřeby.</p> <p>3d) Spolupráce sociálního podniku s místními aktéry.</p>

Zdroj: Tessea.cz., Principy integračního sociálního podniku [online]. [cit. 2017-08-30] (volně převzato)

2.7 Zaměstnávání osob s mentálním postižením

Zdravotně postižené osoby patří mezi skupinu, jež je z otevřeného trhu práce nejčastěji vylučována. Důvodem je nedostatečný lidský a sociální kapitál ve spojení s nízkou adaptabilitou a flexibilitou. V menší míře je pak kritická kariérová identita či vliv pracovního prostředí. I tato omezení jsou však pro možnost nalezení vhodného zaměstnání velmi problémová. Významný problém spočívá již v samotném zdravotním postižení zájemců o práci. Kvůli handicapu je snížen pracovní výkon a zároveň se potýkáme s předsudky u zaměstnavatelů, kteří ve většině případů nevědí o pracovních možnostech zdravotně postižených a ani nemají snahu se informovat. (Horák, 2011)

2.7.1 Legislativa v zaměstnávání mentálně postižených osob

Zaměstnávání zdravotně postižených osob je vymezeno ve 2 právních dokumentech. Prvním z nich je zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (dále jen zákon o zaměstnanosti) a druhým je zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Zákon o zaměstnanosti upravuje vztah mezi zaměstnavatelem a státem. V ohledu zaměstnávání zdravotně postižených osob definuje tyto osoby jako takové osoby, kterým je poskytována zvýšená ochrana na trhu práce. Dále zákon vymezuje povinnosti zaměstnavatelů při tvorbě pracovních míst pro zdravotně postižené osoby; stanovuje sankce pro zaměstnavatele, pokud porušují podmínky pro zaměstnávání zdravotně postižených osob. V neposlední řadě vytyčuje pravidla, podle kterých musí být splňovány podmínky pro zaměstnávání zdravotně postižených osob a dále vyhrazuje podmínky, jimiž jsou osoby zařazovány do skupin občanů se zdravotním znevýhodněním. (Krejčířová, Medvecová, Opatřilová, Stupková, Vojtová, 2005)

Na druhé straně zákoník práce charakterizuje vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Tento právní předpis vymezuje kritéria, podle kterých se řídí při zaměstnávání zdravotně postižených osob a dále podmínky, které musí splňovat zaměstnanec vůči zaměstnavateli. (Krejčířová, Medvecová, Opatřilová, Stupková, Vojtová, 2005).

Zaměstnávání osob zdravotně postižených je vymezeno i v Listině základních práv a svobod, konkrétně v článku 29: „*zdravotně postižené osoby mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky a právo na zvláštní ochranu v pracovněprávních vztazích a na pomoc při přípravě k povolání.*“ (psp.cz, Listina základních práv a svobod, online)

2.8 Pracovní uplatnění osob s mentálním postižením

Zaměstnávání osob s mentálním postižením je jedním ze současných aktuálních problémů. Uplatňování mentálně postižených osob na trhu práce je omezeno z několika hledisek. Jednak z ekonomického a sociálního hlediska a pak se jedná o vlastní seberealizaci. Dát rovnocennou práci mentálně postiženým osobám jako zdravým jedincům neznamena pouze to, že těmto osobám zajistí plat, ale umožňuje jim především určité sociální postavení ve společnosti. K možnosti seberealizace mentálně postižených osob dochází prostřednictvím prací pod dohledem či na chráněných pracovištích. Další možnou variantou je podporované zaměstnávání. Poskytnutím zaměstnání osobám mentálně postižením můžeme ukázat pocit rozvoje osobnosti či sociálního začlenění. Nejvhodnějšími pozicemi bývají jednoduché, manuální práce, které nejsou příliš často obsazovány. Zejména se jedná například o pomocnou sílu v kuchyni, pomocného zdravotního pracovníka, pomocného zahradníka aj. Přesněji řečeno se jedná o takové pozice, které nepotřebují zvýšenou míru zodpovědnosti. (Pipeková, 2006)

2.8.1 Pracovní rehabilitace

Na pracovní rehabilitaci mají právo zdravotně postižené osoby. Pracovní rehabilitace je pod záštitou krajských poboček Úřadu práce, určené podle místa bydliště osoby se zdravotním postižením. Pracovní rehabilitace je vymezena podle § 69 zákona o zaměstnanosti jako „*souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením, kterou na základě její žádosti zabezpečují krajské pobočky Úřadu práce a hradí náklady s ní spojené.*“ (zákonyprolidi.cz., Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, online) Zdravotně postižené osoby podávají žádost, včetně jejích stanovených náležitostí. Pracovní rehabilitace zahrnuje i poradenskou činnost, která se věnuje vyhledávání zaměstnání, udržení zaměstnání, případně změně zaměstnání. Velký zřetel je brán na přípravu do zaměstnání, která zahrnuje jak teoretickou, tak praktickou část. Dle Krejčířové, Medvecové, Opatřilové, Stupkové a Vojtové, (2005, s. 35) má tento postup:

- 1) *příprava na budoucí povolání podle zvláštních předpisů,*
- 2) *příprava k práci,*
- 3) *specializované rekvalifikační kurzy.*

2.8.2 Chráněné pracovní místo

Zákon o zaměstnanosti v § 75 charakterizuje chráněné pracovní místo jako „*místo zřízené zaměstnavatelem pro osoby se zdravotním postižením na základě písemné dohody s úřadem práce.*“ (zákonyprolidi.cz., Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, online)

Úřad práce poskytuje zaměstnavateli na zřízení chráněného pracovního místa příspěvek. Příspěvky se poskytují v různých výších, a to podle formy postižení jedince. Jedná-li se o osoby zdravotně postižené, příspěvek může dosahovat maximálně osminásobku. Pokud jde o osoby těžce zdravotně postižené, poté příspěvek činí nejvýše dvanáctinásobek průměrné mzdy v národním hospodářství. Chráněné pracovní místo musí být nezbytně obsazeno po dobu 3 let. (zákonyprolidi.cz., Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, online)

2.8.3 Chráněná pracovní dílna

Dle Krejčířové, Medvecové, Opatřilové, Stupkové a Vojtové (2005) je chráněná pracovní dílna definována jako „*pracoviště zaměstnavatele vymezené na základě dohody s úřadem práce a přizpůsobené pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením.*“ Podle webového portálu The free dictionary je chráněná dílna definována jako „*pracovní místo, které nabízí podpůrné prostředí, ve kterém mohou lidé s tělesným či mentálním postižením získávat pracovní dovednosti a profesní zkušenosti.*“ (thefreedictionary.com., heslo: „Sheltered workshop“, online)

Mezi zaměstnanými musí být nejméně 60 % osob se zdravotním postižením. V chráněných dílnách se klienti řídí podle individuálních plánů. Úsilí je zacíleno na rozvoj samostatného jednání a schopnost zodpovídat si za vlastní práci, případně samostatně jednat s ostatními klienty. (Pipeková, 2006)

Chráněné dílny jsou určeny zejména osobám, které mají ztížený přístup k uplatnění se na otevřeném trhu práce. U nás v ČR, stejně jako v ostatních evropských zemích, se především jedná o osoby mentálně postižené. (Opatřilová, Procházková, 2006)

2.8.4 Podporované zaměstnávání

Šiška (2005, s. 53) definuje podporované zaměstnávání jako „*pružný systém podpory lidí s těžším stupněm mentálního postižení na jejich cestě k zaměstnání v integrovaném prostředí.*“

Podle Pipekové (2006, s. 102) je podporované zaměstnání definováno jako „*služba určená lidem, kteří hledají placené zaměstnání v běžném pracovním prostředí.*“

Získání a udržení si vhodného zaměstnání je závislé na individuální, dlouhodobé podpoře před nástupem do práce i po něm. Služba podporovaného zaměstnávání funguje po dobu minimálně 2 let, avšak je flexibilně stanovena dle individuálních potřeb uchazeče. Účelem podporovaného zaměstnávání jsou rovnocenné možnosti pracovního uplatnění osob mentálně postižených, které mají obtížný vstup na otevřený pracovní trh. Podporované zaměstnávání je zajišťováno specializovaným týmem, jež pomáhá uchazečům o zaměstnání ve všech oblastech, ve kterých je to nezbytné. Specializovaný tým se klientům věnuje přímo na místě výkonu zaměstnání. I přesto, že mentálně postižené osoby jsou díky podporovanému zaměstnávání schopny pracovat na otevřeném trhu práce, je zájem ze strany zaměstnavatelů o jejich začlenění velmi nízký. (Pipeková, 2006)

Podle zákona o zaměstnanosti § 81 odst. 1 jsou zaměstnavatelé zaměstnávající 25 a více zaměstnanců povinni přijímat i zdravotně postižené osoby. Jedná se o 4% podíl z celkového počtu zaměstnanců. (zákonyprolidi.cz., Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, online) V praxi se však setkáváme s tím, že k přijímání osob mentálně postižených dochází velmi sporadicky. Podpora zaměstnávání se snaží o rovnocenné sociální i pracovní začlenění osob mentálně postižených. Hlavním cílem tohoto programu je podpora uchazeče v nalezení a následném udržení vhodného pracovního místa na volném pracovním trhu za stejných mzdových podmínek. (Pipeková, 2006)

Při zaměstnání mentálně postižených osob není třeba upravovat pracovní prostředí, pouze ve smyslu odstranění určitých bariér nebo poskytnutím kompenzačních pomůcek. Při zaměstnávání mentálně postižených osob je nutné zejména věnovat pozornost zajištění personálního dohledu na zapracování a následně při pracovním výkonu. Další nutností je, aby vedoucí pracovníci byli obeznámeni se stavem mentálně

postižené osoby, která se odlišuje svým jednáním a chováním. (praceprozp.cz., Hledám práci. Volné pracovní pozice. Mentální postižení, online)

2.9 Role sociálních podniků v zaměstnávání mentálně postižených osob

V Evropské unii existují sféry sociálního podnikání zaměřující se na zaměstnávání mentálně postižených osob. Osoby s tímto postižením potřebují zvýšenou péči s ohledem na jejich možnosti a limity svých znevýhodněných zaměstnanců. V Evropě je mnoho zajímavých příkladů podnikání v různých oborech. (Francová, Kurková, 2015)

1. Gastro služby

Gastro služby patří mezi nejčastěji nabízený obor sociálních podniků. Nejvíce zakládanými sociálními podniky jsou kavárny a pekárny. Mezi vysoce prosperující podniky kavárenského typu zaměstnávající mentálně postižené patří Daisies Café v Irsku, dále pak v Dánsku Café Kaffegal a v Německu Schloss Rabenstein. (Francová, Kurková, 2015)

Novým trendem v oblasti gastro služeb je slučování co nejvíce služeb do jednoho sociálního podniku. Jeden sociální podnik zahrnuje služby kavárenské, pekárenské, služby v restauraci i v obchodě s potravinami. Předností je využívání surovin získaných z vlastních farem a spojování podnikání s fairtradem. Příkladem tohoto způsobu sociálního podnikání je Velká Británie, konkrétně podnik The Engine Shed v Edinburghu. (Francová, Kurková, 2015)

2. Hotelnictví

Sociální podniky v České republice nejsou v oblasti hotelnictví moc rozšířené. Naopak v Evropě se setkáváme se stoupající popularitou. I v hotelnictví je provozováno několik různých služeb, ve kterých mohou lidé s mentálním postižením najít uplatnění. Jedná se především o takové práce, jako je úklid pokojů, praní prádla, pomocné práce v kuchyni apod. Mezi dobré příklady patří švýcarský hotel Hotel & Restaurant zum Schneggen. Ve Španělsku existuje hostel BBK Bilbao Good Hostel, který je výrazný svou bezbariérovostí. V neposlední řadě je zajímavou organizací, specializující se na sociální podniky v oblasti hotelnictví, italská Le MAT. Zaměřuje se na vytváření pracovních příležitostí pro mentálně postižené. (Francová, Kurková, 2015)

3. Recyklační provozy

Současným trendem po celé Evropě je ochrana životního prostředí. V tomto duchu vznikají i sociální podniky, které slučují ochranu životního prostředí s možností vytvářet pracovní příležitosti pro mentálně postižené. Mentálně postižené osoby jsou zapojovány do činností v rámci recyklace papíru a dřeva, třídění odpadu, znovuvyužití výrobků a prodloužení životnosti výrobků. Mezi nejvýraznější podniky zaměstnávající mentálně postižené osoby patří FRAME, nacházející se ve Velké Británii, dále Fretex, sídlící v Norsku, a ve Španělsku organizace Coregal. (Francová, Kurková, 2015)

4. Zahradnické a technické služby

Zahradnické práce patří u mentálně postižených k oblíbeným z toho důvodu, že jim prokazatelně pomáhají jak po stránce psychické, tak i mentální. V této oblasti podnikání velmi záleží na počasí a také se jedná pouze o sezónní práce, nicméně mentálně postiženým osobám je nabízena pestrá škála pracovních možností. Zejména se jedná o údržbu zahrad a zeleně, pěstování rostlin a stromů a péči o ně. Mezi technické práce patří údržba, malířské práce. K úspěšným sociálním podnikům v této oblasti patří Dixardin ve Španělsku a COGS – Prepare for life. (Francová, Kurková, 2015)

5. Zemědělství

V Evropě je nejvíce rozšířen projekt CAMPHILL, a to zejména v Irsku a Norsku. Specializuje se na biodynamické ekologické zemědělství na vlastních farmách. Výnosy jsou použity především pro vlastní užití, ale dílčí část je nabízena k prodeji ve vlastních bio obchodech. Práce zahrnuje péči o zvířata, pěstování a sklizeň plodin. Obdobný podnik je také v Německu, a sice LandschaftsPflegeHof GmbH. Naopak v České republice nejsou zakládány sociální podniky v tomto odvětví. Může za to fakt, že výzvy sociální ekonomiky nepodporují zemědělskou prvovýrobu. (Francová, Kurková, 2015)

6. Výroba

V oblasti výroby stojí za zmínku úspěšný španělský sociální podnik – mlékárna La Fageda. Zaměstnává na 250 lidí, z nichž polovinu tvoří mentálně postižení. Tento podnik získal ocenění za zásluhy v integraci mentálně postižených pracovníků v družstvu. (Francová, Kurková, 2015)

7. Kultura

V zahraničí se sociální podnikání ubírá do různých typů odvětví, například i do kulturního umění, zatímco v České republice se sociální podniky převážně orientují na gastronomii a pomocné služby. Příkladem dobré praxe je sociální podnik TV Glad v Dánsku. Jedná se o televizní stanici zaměstnávající mentálně postižené. Stejně tak ve Finsku působí podnik Radio Valo, který se zabývá různými rozhlasovými stanicemi. (Francová, Kurková, 2015)

Tato kapitola měla za cíl ukázat mj. příklady zkušeností se zaměstnáváním mentálně postižených osob v Evropské unii. Je patrné, že množství odvětví, ze kterých si sociální podniky mohou vybrat, je opravdu rozsáhlé. Naopak u nás jsou sociální podniky omezeny na předmět podnikání v oblasti gastro služeb a pomocných prací. Tyto zkušenosti mohou představovat inspiraci a rozhled pro budoucí sociální podnikatele.

V rámci České republiky bylo vybráno 5 sociálních podniků z různých krajů, které ukazují příklady dobré praxe v zaměstnávání mentálně postižených osob. Jedná se o následující podniky:

1. SECONDHELP PLZEŇ (vznik v roce 2010)

Sociální podnik byl založen v rámci společnosti MOŽNOSTI TU JSOU, o.p.s. Zabývá se prodejem kvalitního značkového zboží z druhé ruky. Cílem je vytvářet a následně udržet pracovní místa pro mentálně postižené, kterých zde pracuje na 80 %. (secondhelp.cz, online)

2. PEKÁRNA NA NÁVSI KLADNO (vznik v roce 2011)

Podnik zaměstnává 10 mentálně postižených osob a 4 zdravé jedince. Mentálně postižení zde pracují na poloviční úvazek a za odvedenou práci dostávají měsíční plat. Náplní jejich práce je pomáhání při výrobě pečiva a uklízení pekárny. (svetbedynek.cz, online)

3. JURTA DĚČÍN (vznik v roce 1996)

Sociální podnik zaměřený na zaměstnávání v prádelnách, keramických dílnách, truhlárnách a na farmách. Cílem společnosti je poskytování sociální rehabilitace, nabídka podpory při přípravě na pracovní uplatnění na otevřeném trhu práce (především

podpora rozvoje potřebných dovedností a zvýšení soběstačnosti). (Francová, Kurková, 2015)

4. MANA ČOKOLÁDOVNA KRÁSNÁ LÍPA (vznik v roce 2012)

Sociální podnik zaměstnává 7 osob mentálně postižených. Předmětem je poskytování přiměřené pracovní a psychosociální podpory. (cokokramek.cz, online)

5. KAVÁRNA BÍLÁ VRÁNA PRAHA (vznik v roce 2011)

Sociální podnik zaměřený na výrobu mléčných koktejlů, fairtradové kávy, domácích koláčů a poskytování cateringových služeb. V rámci kavárny jsou zaměstnány 4 osoby s mentálním postižením a v cateringových službách je zaměstnáno 4–6 mentálně postižených osob. (barbilavrana.cz, online)

2.10 Postavení mentálně postižených osob na trhu práce

Postižení lidé jsou konfrontováni na otevřeném trhu práce s mnoha překážkami. V dnešní době trh práce preferuje osoby *vysoce kvalifikované a výkonné*. U osob zdravotně postižených se již dopředu předvídá, že nebudou schopny vykonávat specifickou práci nebo nemají příslušnou kvalifikaci k výkonu zaměstnání. Na druhou stranu na trhu práce existují takové pracovní nabídky, jež nepotřebují vysokou kvalifikaci, a poptávka po nich není vysoká. Jedná se zejména o dělnické pozice nebo pomocné práce. Dalším problémem ke vstupu na volný pracovní trh jsou *předsudky*. Zdravotně postižení jsou, bez předchozích možností k dokázání, vnímáni pod vlivem předsudků jako neplnohodnotná pracovní síla ve smyslu toho, že nejsou schopni vykonávat danou práci, nechtějí chodit do práce či nestačí pracovnímu tempu (výkonnost) nebo neodvádí kvalitní práci. Lidem s postižením je poskytována zvýšená ochrana na trhu práce. Cílem ochrany je zabránit diskriminaci v zaměstnání, rovněž i při propouštění ze zaměstnání. Zaměstnavatelé se domnívají, že pokud zaměstnají osobu s postižením a ponechají si ji v podniku i po zkušební době, nebudou ji moci posléze za určených důvodů propustit. Zde dochází k nedokonalé informovanosti na straně zaměstnavatelů. Samozřejmě, že postiženou osobu je možné propustit, avšak musí být o tom včas informován příslušný úřad – v rámci České republiky se jedná o úřad práce. Další překážkou je *nedostatek informací*. Jedná se především o to, že zaměstnavatelé nemají dostatek informací o tom, co zahrnuje zaměstnání zdravotně postižené osoby

a spíše v tom spatřují nevýhody a překážky. To samé platí i na straně postižené osoby, dochází pak k situacím, že postižené osoby nevědí, kde mají hledat práci, jak se o ni mají ucházet nebo kde naleznou případnou pomoc. V neposlední řadě je překážkou na trhu práce *nedostatek poradenských služeb*. (Opatřilová, Procházková, 2011)

Podle Taylora (2002) mají osoby s mentálním či jiným postižením šanci uplatnit se na volném trhu práce, pokud je jim poskytnuta dostačující podpora.

Na základě dotazníkového šetření „Postavení a strategie osob zdravotně postižených na trhu práce“, prováděného Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR, zaujímají mentálně postižení 11% podíl v rámci ostatních druhů postižení. Co se týče zaměstnanosti mentálně postižených osob, patří mezi nejhorsí skupinu na trhu práce, jelikož jich pracuje pouze 12 %. (portal.mpsv.cz., Postavení a strategie OZP na trhu práce, online)

Vhodné pracovní pozice pro mentálně postižené jsou většinou charakteru pomocných prací. Může jít o pomocné práce v oblasti gastronomie a pohostinství, služeb pro veřejnost (např. úklid, pomocník v obchodě), řemeslné obory, obory v zemědělství atp. (praceprozp.cz., Hledám práci. Volné pracovní pozice. Mentální postižení, online)

Přínosem teoretické části této práce je nastudování nových poznatků z oblasti problematiky sociálního podnikání. Sociální podnikání se v Evropě formovalo od 90. let 20. století a jeho kolébkou byla Itálie. Vzorem pro směr sociálního podnikání v České republice se stal systém sociálního podnikání ve Velké Británii. V České republice se trend sociálního podnikání začal rozvíjet na počátku roku 2000. Sociální podnikání se od běžného podnikání liší v několika znacích. Zejména v tom, že prioritním cílem sociálního podnikání není maximalizace zisku. Jeho hlavní náplní je být ku prospěchu společnosti, a to především prostřednictvím vytváření nových pracovních příležitostí pro osoby znevýhodněné na trhu práce (mezi které patří osoby zdravotně postižené, mladiství do 26 let, osoby závislé na návykových látkách, osoby opouštějící výkon trestu), které jsou nejčastěji sociálně vyloučeny. Dalším cílem je umožnit jim začlenit se do společnosti. Sociální podniky, respektive integrační sociální podniky svými činnostmi přispívají ke zvyšování zaměstnanosti těchto osob. V této práci se zabývám skupinou zdravotně postižených osob, a sice mentálně postiženými osobami. Druhá část

teorie přibližuje problematiku zaměstnávání mentálně postižených a možnosti jejich zaměstnávání, dále jejich postavení v rámci trhu práce. Většina zaměstnavatelů zaměstnávání takto postižených okamžitě odsuzuje, zejm. kvůli jejich indispozicím, nízké kvalifikaci apod., což je hlavně problém přetrvávajících předsudků. Sociální podniky na toto reagují svými aktivitami, kterými jim otevírají možnost získat pracovní uplatnění a dát jim pocit být pro okolí přínosem.

3 CÍL PRÁCE, METODOLOGIE A HYPOTÉZY

3.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je ukázat, zda sociální podnikání přispívá ke zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob v Jihočeském kraji a zda sociální podniky pomáhají mentálně postižené osoby integrovat do společnosti. Pozornost je zaměřována především na postavení mentálně postižených osob na trhu práce, jelikož patří právě na trhu práce mezi nejrizikovější skupinu.

3.2 Metodologie

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, a sice teoretické a praktické. Teoretická část je vypracována z prostudované odborné literatury a shromážděním dat z webových stránek týkajících se dané problematiky. Nejprve je vymezena problematika sociálního podnikání, dále je definován sociální podnik a jeho principy a indikátory, je nastíněna také definice integračního sociálního podniku a v neposlední řadě jsou uvedeny zahraniční zkušenosti se sociálním podnikáním. Následuje vymezení zaměstnanosti a postavení mentálně postižených osob na trhu práce.

Praktická část se zabývá vlastním kvantitativním výzkumem prováděným prostřednictvím dotazníku. Výzkum se zaměřuje na sociální podniky v Jihočeském kraji, které se soustřeďují na cílovou skupinu mentálně postižených osob. Výsledek by měl ukázat, zda sociální podnikání přispívá ke zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob a zda pomáhá zlepšit jejich postavení na trhu práce. Dotazník bude rozeslán do jednotlivých sociálních podniků prostřednictvím elektronické komunikace.

Pro účely vypracování této bakalářské práce byly stanoveny následující hypotézy:

H1: Sociální podnikatelé zastávají názor, že lidé s mentálním postižením mají stejné šance uplatnit se na běžném trhu práce jako zdravý jedinec. Prostřednictvím sociálních podniků mají mentálně postižené osoby větší šanci na získání zaměstnání než na běžném trhu práce.

H2: Hlavní náplní sociálních podniků je pomáhat s integrací mentálně postižených osob.

H3: Sociální podnikání je jedním z nástrojů ke zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 OSOBY ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ NA TRHU PRÁCE V JIHOČESKÉM KRAJI

Obrázek 2: Jihočeský kraj

Zdroj: portal.mpsv.cz, Analýza stavu a vývoje trhu práce v Jihočeském kraji 2014 [online]. [cit. 2017-04-20]

Osoby se zdravotním postižením (dále jen OZP) patří stále mezi nejrizikovější skupinu uchazečů o zaměstnání v rámci trhu práce. Vysoký vliv na uplatnění osob zdravotně postižených na trhu práce má jejich zdravotní stav. Ten lze identifikovat stupněm invalidity, druhem postižení či určitou komplikací při pracovní činnosti. (portal.mpsv.cz., Postavení a strategie OZP na trhu práce, online) Důvodů, proč osoby zdravotně postižené patří mezi nejrizikovější skupinu, je mnoho. Jedním z nich je nízký zájem ze strany zaměstnavatelů zaměstnat osoby zdravotně postižené, i přes celospolečenskou osvětu. Nízký zájem vyplývá z obavy vysoké nemocnosti těchto osob. Další důvod spočívá v nízké nabídce vhodných pracovních míst vyhovujících potřebám zdravotně postižených osob a také chybějící počet pracovních míst na kratší úvazek. V neposlední řadě je důvodem i nízká kvalifikace zdravotně postižených, kvůli které by bylo nutné další školení apod. (portal.mpsv.cz, Zpráva o situaci na trhu práce v Jihočeském kraji 2010–2015, online)

4.1 Osoby mentálně postižené a zaměstnanost

Dotazníkového šetření, které proběhlo v rámci projektu „Zajištění komplexního řešení systému podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením, návrh metodologie, analytických podkladů, přípravy systémových změn a vzdělávacích materiálů v návaznosti na další projekty vzdělávání zaměstnanců“ mezi osobami zdravotně postiženými, se zúčastnilo celkem 2084 osob zdravotně postižených ve věku 18–65 let. Sběr dat probíhal od června do srpna roku 2011. Šetření zastřešil Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (dále jen VÚPSV) a z jeho výsledků je patrné, že patří mentálně postižené osoby na trhu práce mezi nejhůře uplatnitelné. Jejich zaměstnatelnost se značně snižuje kvůli existenci závažných komplikací. Šetření prokázalo, že tři a více omezení mají nejčastěji osoby se třetím stupněm invalidity, tedy mentálně postižení, a spolu s nimi zrakově postižení. Uplatnitelnost na trhu práce mentálně postižených osob dosahuje hranice 12 %. Z hlediska druhu postižení zauímají mentálně postižené osoby 11% podíl. (portal.mpsv.cz., Postavení a strategie OZP na trhu práce, online)

Tabulka 4: Rozložení hlavních druhů postižení OZP

Druh postižení	Hlavní postižení	Další postižení	Nemá toto postižení	Celkem
tělesné	35,9 %	13,3 %	50,8 %	100 %
vnitřní	32,1 %	5,6 %	62,3 %	100 %
duševní	11,9 %	4,1 %	83,9 %	100 %
mentální	10,9 %	2,7 %	86,4 %	100 %
zrakové	5,0 %	2,5 %	92,5 %	100 %
sluchové	4,1 %	0,5 %	95,4 %	100 %

Zdroj: portal.mpsv.cz., Postavení a strategie OZP na trhu práce [online]. [cit. 2017-03-24] (volně převzato)

Tabulka 5: Struktura ekonomické aktivity OZP na základě druhu postižení

Hlavní druh postižení	Pracuje	Hledá práci	Nehledá, hledal v minulosti	Nikdy nehledal práci	Celkem
sluchové	42,4 %	5,9 %	17,6 %	34,1 %	100 %
tělesné	26,8 %	7,9 %	19,0 %	46,3 %	100 %
vnitřní	23,5 %	9,6 %	14,9 %	52,0 %	100 %
zrakové	19,4 %	6,8 %	25,2 %	48,5 %	100 %
duševní	15,7 %	6,8 %	27,7 %	49,8 %	100 %
mentální	11,9 %	6,6 %	14,1 %	67,4 %	100 %

Zdroj: portal.mpsv.cz., Postavení a strategie OZP na trhu práce [online]. [cit. 2017-03-24] (volně převzato)

Ekonomická aktivita a zaměstnanost se značně odlišuje z hlediska stupně invalidity. Míra zaměstnanosti ve třetím stupni invalidity dosahuje pouze 5 %. Podle podrobnější analýzy dotazníkového šetření se 23 % zdravotně postižených se třetím stupněm invalidity snažilo aktivně najít zaměstnání, ale po neúspěchu hledání vzdalo. Téměř 30 % zdravotně postižených osob se třetím stupněm invalidity má stále o zaměstnání zájem nebo v minulosti mělo. (portal.mpsv.cz., Postavení a strategie OZP na trhu práce, online)

Tabulka 6: Pracovní situace zdravotně postižených se 3. stupněm invalidity

Stupeň invalidity	Pracuje	Hledá práci	Nehledá, hledal v minulosti	Nikdy nehledal práci	Celkem
3. stupeň	5,3 %	1,4 %	22,6 %	70,6 %	100 %

Zdroj: portal.mpsv.cz., Postavení a strategie OZP na trhu práce [online]. [cit. 2017-03-24] (volně převzato)

Dotazníkové šetření ukázalo, že okolo 53 % osob mentálně postižených má nejčastěji zájem o práci na chráněných pracovištích. (portal.mpsv.cz., Postavení a strategie OZP na trhu práce, online)

Vhodné pracovní pozice pro mentálně postižené jsou většinou charakteru pomocných prací. Může jít o pomocné práce v oblasti gastronomie a pohostinství, služeb pro veřejnost (např. úklid, pomocník v obchodě), řemeslné obory, obory

v zemědělství. (praceprozp.cz., Hledám práci. Volné pracovní pozice. Mentální postižení, online)

Co se týče Jihočeského kraje, počet mentálně postižených osob se pohybuje okolo 18000. Jedná se o druhý nejvíce zastoupený druh postižení. (Czso.cz, Statistická ročenka Jihočeského kraje 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, online)

V Jihočeském kraji se nachází celkem 10 sociálních podniků. Pro celkem šest sociálních podniků jsou cílovou skupinou mentálně postižené osoby. Jihočeský kraj zaostává za ostatními kraji, co se počtu sociálních podniků týče. Sociální podniky se zabývají činnostmi v oblasti gastronomie, výrobou dekorativních předmětů, výrobou předmětů ze dřeva, dále poskytují pomocné a údržbářské práce. V následující kapitole bude všech 10 sociálních podniků stručně charakterizováno. V rámci dotazníkového šetření bylo osloveno 8 sociálních podniků zaměstnávající mentálně postižené osoby.

4.2 Popis jednotlivých sociálních podniků

V této kapitole bude představeno deset sociálních podniků. Z toho šest sociálních podniků je zaměřeno na cílovou skupinu mentálně postižených osob.

❖ *Institut pro památky a kulturu, o.p.s.*

Tato nezisková organizace se nachází v obci Putim nedaleko města Písek. Institut pro památky a kulturu provozuje portál PROPAMÁTKY, uskutečňuje konference, zabývá se realizací projektu na financování kulturního dědictví MÁME VYBRÁNO, poskytuje poradenství při financování projektů v oblasti obnovy památek. Institut pro památky a kulturu, o.p.s. je sociální podnik zaměstnávající osoby, které mají na trhu práce obtížnější uplatnění. (instituteu.cz, online)

❖ *Integrační kavárna Pontes Písek*

Podstatou kavárny Pontes je nabídka místních a krajových specialit a produkce, prodej čokoládových bonbonů. (Risy.cz, Integrační kavárna PONTES, online)

❖ ***Chráněná dílna A MANO***

Zaměstnanci se zabývají ruční výrobou v oblasti keramiky, dekorace, reklamních předmětů. Chráněná dílna se zaměřuje na cílovou skupinu zdravotně postižených osob a snaží se jim poskytnout příležitosti k zaměstnání a pomáhá je začlenit do společnosti. (a-mano.cz., online)

❖ ***Spolek POMOC Týn nad Vltavou***

Jeho hlavním posláním bylo založit dobrovolné sdružení lidí, kteří jsou zaujati myšlenkou společného vybudování sociálních, charitativních a zdravotnických zařízení, jež budou prospěšná pro potřebné lidi bez ohledu na jejich vzdělání, národnost a rasu. (pomocyn.cz, online)

❖ ***Chráněná dílna Nazaret Borovany***

Středisko Nazaret se specializuje na provoz dvou sociálních služeb a dvou chráněných dílen. Obě sociální služby zaměstnávají osoby se zdravotním postižením (tělesným, mentálním a smyslovým). Cílem těchto služeb je integrace osob s postižením do společnosti a odvrácení jejich sociálního vyloučení. (nazaret.cz, online)

❖ ***Cukrárna Sedmička Strakonice***

Sociální podnik Cukrárna Sedmička je malovýroba zákusků, minizákusků, dortů a řezů. (cukrarňa7.cz, online) Podnik je zacílen na osoby zdravotně postižené, osoby závislé na návykových látkách i osoby mentálně postižené. (esf2014.esfcr.cz, online)

❖ ***Dřevovýroba Nová Pec, s.r.o.***

Společnost Dřevovýroba Nová Pec, s.r.o., je sociální firma, která se hlásí k principům sociálního podnikání a zavázala se k nim již v notářském zápisu. Dřevovýroba Nová Pec, s.r.o., se zabývá výrobou ze dřeva. (drevovyroba-novapec.cz, online)

❖ ***Jihočeské centrum pro zdravotně postižené a seniory***

Jihočeské centrum pro zdravotně postižené a seniory nabízí registrované sociální a doprovodné služby. Jak už samotný název napovídá, cílovou skupinou jsou zdravotně postižení, senioři a jejich rodiny. (jczps.webnode.cz, online)

❖ ***Jihočeské centrum rovných příležitostí z. ú.***

Jihočeské centrum rovných příležitostí z. ú. spadá pod Jihočeské centrum pro zdravotně postižené a seniory. Pořádá různé akce, workshopy pro seniory a osoby se zdravotním postižením, ale i pro děti, mládež a veřejnost. (jczps.webnode.cz, online)

❖ ***Sociální podnik Madlenka, o.p.s.***

Sociální podnik Madlenka, o.p.s., vznikl při občanském sdružení Fokus Písek. Cílem sociálního podniku je pomoci a podpořit osoby s duševním a zdravotním postižením. Hlavní činností sociálního podniku je ruční výroba šperků, dekoračních a upomínkových předmětů. (madlenkapisek.cz, online)

5 VLASTNÍ DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Dotazník je sestaven z 11 otázek. Prostřednictvím těchto otázek bylo cílem zjistit, zda se sociální podniky podílejí na zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob. Celkem bylo osloveno 8 sociálních podniků. Dva sociální podniky se z dotazníkového šetření omluvily. Prvním z nich byl podnik Dřevovýroba Nová Pec, s.r.o., a druhým Jihočeské centrum pro zdravotně postižené seniory. Tyto podniky se odmítly zúčastnit se zdůvodněním, že se nespecializují na cílovou skupinu mentálně postižených osob. Ostatní podniky ochotně dotazníky vyplnily a zaslaly. Po přečtení vyplněného dotazníku, zaslaného neziskovou organizací Institut pro památky a kulturu, o.p.s., Putim, jsem zjistila, že tento podnik se nezaměřuje na skupinu mentálně postižených osob, ale byl tak ochotný, že i přesto mi dotazník vyplnil, ačkoli jsou jejich specializací zdravotně postižené osoby. Obdobná situace nastala v případě sociálního podniku Cukrárna 7 Strakonice. Níže jsou prezentovány výsledky vlastního dotazníkového šetření.

5.1 Výsledky dotazníkového šetření

Otázka č. 1: Odkdy působí Váš podnik na trhu práce?

Pražírna kávy Drahonice	březen 2014
Kavárna Pontes Písek	2011
Pomoc Týn nad Vltavou	1998
Cukrárna Sedmička Strakonice	2012
Institut pro památky a kulturu Putim	2007
Nazaret Borovany	2004

Zdroj: vlastní šetření (2017)

Nejdéle působí na trhu práce sociální podnik POMOC v Týně nad Vltavou. Naopak nejmladší působností na trhu práce disponuje Pražírna kávy v Drahonicích, která navázala na chráněnou dílnu A MANO s.r.o., jež vznikla už v roce 2010.

Otázka č. 2: Přijímá Váš podnik do zaměstnání i zdravotně (zejména mentálně) postižené osoby?

Pražírna kávy Drahonice	ano
Kavárna Pontes Písek	ano
Pomoc Týn nad Vltavou	ano
Cukrárna Sedmička Strakonice	ne
Institut pro památky a kulturu Putim	Ne, primárně jsou přijímány zdravotně postižené osoby.
Nazaret Borovany	ano

Zdroj: vlastní šetření (2017)

Sociální podniky podrobené výzkumu převážně přijímají do pracovního poměru osoby mentálně postižené.

Otázka č. 3: Kolik mentálně postižených osob zaměstnáváte?

Pražírna kávy Drahonice	11–20
Kavárna Pontes Písek	1–10
Pomoc Týn nad Vltavou	21 a více
Cukrárna Sedmička Strakonice	1–10
Institut pro památky a kulturu Putim	1–10
Nazaret Borovany	1–10

Zdroj: vlastní šetření (2017)

Každý zkoumaný sociální podnik zaměstnává rozdílný počet zaměstnanců. Nejčastěji však v rozmezí 1–10 osob.

Otázka č. 4: Na kolik je Vám blízké tvrzení, že i lidé s mentálním postižením mají šanci uplatnit se na trhu práce, i když jsou jejich možnosti značně omezené?

Pražírna kávy Drahonice	velmi blízké
Kavárna Pontes Písek	blízké
Pomoc Týn nad Vltavou	velmi blízké
Cukrárna Sedmička Strakonice	vzdálené
Institut pro památky a kulturu Putim	blízké
Nazaret Borovany	blízké

Zdroj: vlastní šetření (2017)

Sociální podniky se až na jeden shodly, že mentálně postižené osoby, i přes jejich indispozice, mají příležitost dokázat se uplatnit na trhu práce. Mentálně postižené osoby, dle jejich názoru, neodsuzují jen kvůli tomu, že jsou odlišné od zdravých jedinců.

Otázka č. 5: Jak intenzivně sledujete postavení mentálně postižených osob na trhu práce? (stupnice od 1 = velmi mě to zajímá do 5 = vůbec mě to nezajímá)

Pražírna kávy Drahonice	1
Kavárna Pontes Písek	3
Pomoc Týn nad Vltavou	1
Cukrárna Sedmička Strakonice	4
Institut pro památky a kulturu Putim	3
Nazaret Borovany	3

Zdroj: vlastní šetření (2017)

Intenzita sledování postavení mentálně postižených osob na trhu práce není pro sociální podniky nijak vysoká. V průměru se dle stupnice drží na 2,5 bodech, což bych zhodnotila jako kladný postoj podniků k situaci mentálně postižených osob na trhu práce.

Otázka č. 6: Je Váš podnik zvláště zaměřen na skupinu mentálně postižených osob, protože je jejich postavení na trhu práce nejhorší?

Pražírna kávy Drahonice	ne
Kavárna Pontes Písek	ne
Pomoc Týn nad Vltavou	ano
Cukrárna Sedmička Strakonice	ne
Institut pro památky a kulturu Putím	ne
Nazaret Borovany	ne

Zdroj: vlastní šetření (2017)

Sociální podniky nebyly založeny s cílem zabývat se skupinou mentálně postižených, i přes jejich špatné postavení na trhu práce.

Otázka č. 7: Byl Váš sociální podnik založen s myšlenkou zlepšení postavení mentálně postižených osob na trhu práce?

Pražírna kávy Drahonice	spíše ano
Kavárna Pontes Písek	určitě ano
Pomoc Týn nad Vltavou	určitě ano
Cukrárna Sedmička Strakonice	spíše ne
Institut pro památky a kulturu Putím	ne
Nazaret Borovany	spíše ano

Zdroj: vlastní šetření (2017)

Zkoumané podniky mají snahu reálně podpořit zaměstnávání mentálně postižených osob na trhu práce.

Otázka č. 8: Pomáhá Váš podnik začlenit mentálně postižené osoby do společnosti?

Pražírna kávy Drahonice	Ano. Primárně je jejich práce zaměřena na osoby s mentálním a kombinovaným postižením, ale pomáhají s integrací i osobám s psychickým onemocněním nebo osobám po onkologickém onemocnění.
Kavárna Pontes Písek	Pomáhají mentálně postižené integrovat do kolektivu, dále je učí nakládat s penězi, které si vydělají, a v neposlední řadě se je snaží učit nezávislosti na pomoci druhých.
Pomoc Týn nad Vltavou	Ano. Umožňují jim bydlení, sociální rehabilitaci, doprovázení.
Cukrárna Sedmička Strakonice	Ano, avšak mentálně postiženého měli zaměstnaného pouze jednou.
Institut pro památky a kulturu Putim	Ne.
Nazaret Borovany	Ano. Práce patří mezi potřeby člověka, pokud je člověk pracovně začleněn, je o krok víc celkově začleněn do společnosti. Mimo udržování či zlepšování pracovních návyků a dovedností hraje roli také pobyt a komunikace v kolektivu, pravidelné cestování do práce, pocit určité soběstačnosti.

Zdroj: vlastní šetření (2017)

Otázka č. 9: Přispívá podle Vás sociální podnikání ke zvyšování zaměstnanosti právě této cílové skupiny?

Pražírna kávy Drahonice	ano
Kavárna Pontes Písek	ano
Pomoc Týn nad Vltavou	ano
Cukrárna Sedmička Strakonice	ano
Institut pro památky a kulturu Putim	ano
Nazaret Borovany	ano

Zdroj: vlastní šetření (2017)

U této otázky se všechny sociální podniky shodly v tom, že smyslem sociálního podnikání je 100% přispět ke zvýšení zaměstnanosti vybrané cílové skupiny. V případě tohoto výzkumu se jedná o mentálně postižené osoby.

Otázka č. 10: Pokud jste v předchozí otázce odpověděli „ano“, stručně rozved'te Váš názor.

Pražírna kávy Drahonice	Neuvedeno.
Kavárna Pontes Písek	Uvedli, že je to individuální záležitost. Existují i podniky, které zneužívají dotací získaných zaměstnáváním těchto lidí. Jejich projekt končí v srpnu tohoto roku, ale i nadále budou tyto lidi zaměstnávat, protože znamenají pro jejich sociální podnik přínos.
Pomoc Týn nad Vltavou	V obecné rovině sociální podnikání určitě vede ke zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených a sociálních podniků dále přibývá. Dále uvedl, že pociťuje zklamání z toho, že takovéto zaměstnávání nikoho moc nezajímá, a dále, že je problémový nedostatek financí a nedostatek práce (za peníze). Avšak s pozitivními myšlenkami dodal, že snad i po 20 letech své existence i nadále bude jeho sociální podnik fungovat.
Cukrárna Sedmička Strakonice	Lidé s handicapem mají větší problém najít práci oproti konkurenční výhodě ostatních zaměstnanců. Konkrétně u lidí s mentálním postižením se vyžaduje daleko více vedení, a proto je jejich práce drahá. Jejich práce a výsledek je většinou důležitý více pro ně samotné než pro jejich okolí.
Institut pro památky a kulturu Putim	Vidí to například ve vzniku nových kaváren, zahradních služeb apod., které v minulosti nebyly časté.
Nazaret Borovany	Myšlenkou sociálního podnikání je napomáhat začleňování všech osob s postižením, tedy i lidí s mentálním postižením. Samozřejmě je ale vždy nutné myslet na to, zda přání člověka pracovat je realistické – ne všichni lidé s postižením (ať už mentálním, či jiným) jsou schopni pracovat tak, aby podniku byli přínosem. Tím konkrétně myslím to, že ačkoli zaměstnávání lidí s handicapem je podporováno úřadem práce, tato podpora pokryje pouze 75 % mzdových nákladů a některé náklady na asistenty, a to znamená, že pracující postižený člověk musí podat minimálně takový výkon, aby si na sebe vydělal 25 % mzdových nákladů. Jakkoli

	<p>to možná zní až příliš tvrdě, je to ekonomická realita každého podnikání, nejen sociálního. V tomto světle je právě třeba myslet na to, že někteří lidé zkrátka mají takové postižení (tělesné či mentální nebo kombinované), které se neslučuje ani s nízkými nároky případného zaměstnání. Pro takové lidi je pak lepší využívat služeb sociálně terapeutických dílen, které se vedle sociální práce věnují právě pracovním návykům, a člověk může právem mít pocit, že je důležitý a přínosný (řada sociálně terapeutických dílen, včetně Nazaretu, produkuje výrobky, jež lze úspěšně prodávat a z těchto tržeb spolufinancovat sociálně terapeutickou dílnu). Obecně ale samozřejmě ano, chráněné dílny a/nebo sociální podniky určitě přispívají k zaměstnanosti lidí s postižením.</p>
--	--

Zdroj: vlastní šetření (2017)

V této otázce byly představeny různé názory na to, jak sociální podnikání může přispívat ke zvyšování zaměstnanosti mentálně postižených osob. Každý sociální podnik vidí přínos svého podniku či obecně sociálního podnikání ke zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob v různých činnostech.

Otázka č. 11: Přemýšlíte do budoucna o rozšíření trendu sociálního podnikání i do jiných obcí, měst a tím i zvyšování počtu pracovních možností?

Pražírna kávy Drahonice	určitě ano
Kavárna Pontes Písek	určitě ne
Pomoc Týn nad Vltavou	určitě ano
Cukrárna Sedmička Strakonice	určitě ne
Institut pro památky a kulturu Putím	spíše ano
Nazaret Borovany	spíše ne

Zdroj: vlastní šetření (2017)

Tři zkoumané sociální podniky mají myšlenku o budoucím vybudování dalších sociálních podniků v jiných obcích či městech. Záleží jim na tom, aby se tento trend nadále rozvíjel a podněcoval další podnikatele k provozování právě sociálního podniku. Sociální podnikání je velkým přínosem pro osoby se zdravotním postižením, ať už se

jedná o jakoukoli formu. Dává jim možnost pracovat, žít a začlenit se do běžného života, dává jim pocit rovnocennosti se zdravými jedinci. Zvážíme-li situaci v Jihočeském kraji, je jediné dobře, že nynější sociální podnikatelé, působící právě v Jihočeském kraji, chtějí význam sociálního podnikání dále rozšiřovat. V Jihočeském kraji se nachází velmi málo sociálních podniků a pro společnost by bylo prospěšné, kdyby se dále otevíraly nové příležitosti pro osoby mentálně postižené, a nejen pro ně.

První hypotéza se týkala postoje sociálních podnikatelů k rovnocennému uplatnění osob s mentálním postižením na běžném trhu práce. 4 dotazované podniky odpověděly kladně, tedy jejich postoj byl souhlasný a blízký k zařazování postižených jedinců do pracovního procesu, jeden podnik odpověděl, že k tomu má vzdálený postoj, protože jeho cílovou skupinou nejsou mentálně postižené osoby. I přes to, že se mentálně postižení nacházejí ve ztížené situaci kvůli jejich značným omezením, sociální podniky je „neodepisují“ jako potenciální zaměstnance. Tuto hypotézu můžeme potvrdit.

Hlavní náplní sociálních podniků je pomáhat s integrací mentálně postižených osob. Pět ze šesti dotazovaných sociálních podniků odpovědělo jednoznačně „ano“. Jednotlivé podniky uvedly různé názory, jak se snaží začlenit mentálně postižené do společnosti. Dotazovaný sociální podnik Kavárna Pontes v Písku učí mentálně postižené osoby nakládat s penězi, které si vydělají, dále jim pomáhá začlenit je do kolektivu a také má snahu naučit je samostatnosti, aby nebyly závislé na pomoci druhých. Druhý sociální podnik uvedl, že podporuje jejich integraci například prostřednictvím možnosti ubytování, sociální rehabilitací či doprovázením.

Třetí hypotéza měla ověřit, zda sociální podnikání působí jako nástroj ke zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob. Všechny dotazované sociální podniky odpověděly jednoznačně „ano“. Hypotéza tedy byla potvrzena. S touto otázkou souvisí otázka č. 10, v níž měly dotazované sociální podniky stručně rozvést svůj názor. Kavárna Pontes prosazuje názor, že se jedná o individuální záležitost. Jsou i sociální podniky, které zneužívají dotací získaných za účelem zaměstnání těchto lidí. Tento sociální podnik chce však nadále zaměstnávat mentálně postižené osoby, protože pro něj znamenají přínos. Sociální podnik Cukrárna Sedmička vyjadřuje svůj postoj vůči osobám mentálně postiženým spíše v negativním smyslu. Tvrdí, že lidé mentálně

postižení potřebují mnohem větší péči, co se jejich vedení týče, proto je práce s nimi velmi drahá. Nezisková organizace Institut pro památky a kulturu, jež není prioritně zacílena na osoby s mentálním postižením, odpověděla, že integraci mentálně postižených vidí ve vzniku kaváren, zahradních služeb apod. Sociální podnik Pomoc Týn nad Vltavou se k začlenění vyjádřil tak, že sociální podnikání určitě přispívá ke zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených a sociálních podniků dále přibývá. Dále uvedl, že pociťuje zklamání z toho, že takovéto zaměstnávání nikoho moc nezajímá, a dále je problémový nedostatek financí a nedostatek práce (za peníze). Avšak s pozitivními myšlenkami dodal, že snad i po 20 letech své existence i nadále bude jeho sociální podnik fungovat.

Praktická část se zabývala mentálně postiženými osobami a sociálním podnikáním v Jihočeském kraji. V Jihočeském kraji je obecně velmi nízký počet sociálních podniků oproti ostatním krajům v České republice. Cílem praktické části bylo potvrdit, zda sociální podnikání přispívá ke zvyšování zaměstnanosti mentálně postižených osob a zda je pomáhá integrovat do společnosti. Dotazníkovým šetřením byly potvrzeny stanovené hypotézy. Přínosem praktické části jsou ověřené hypotézy, díky kterým vplynuly následující skutečnosti. Dotazované sociální podniky se 100% shodly, že sociální podnikání přispívá ke zvyšování zaměstnanosti mentálně postižených osob a dále, že sociální podniky tyto osoby pomáhají integrovat do společnosti. Můžeme říci, že i přes nízký počet sociálních podniků v Jihočeském kraji je iniciativa sociálních podnikatelů pomáhat takto postiženým osobám obrovská.

6 ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda sociální podnikání přispívá ke zvyšování zaměstnanosti mentálně postižených osob v Jihočeském kraji a také zda pomáhají tyto podniky integrovat mentálně postižené osoby do společnosti.

Prvním krokem bylo prostudování odborné literatury, zahraničních i domácích internetových zdrojů o sociálním podnikání, důležitých pro vypracování literární rešerše. V teoretické části tedy byly charakterizovány pojmy jako sociální podnikání, sociální podnik, zaměstnávání mentálně postižených osob, postavení mentálně postižených na trhu práce apod.

Druhým krokem bylo využití a ověření poznatků z teoretické části v části praktické. Na začátku praktické části je obecně popsáno zaměstnávání osob se zdravotním postižením, později více zaměřené na mentálně postižené. Poté je praktická část orientována na sociální podniky v Jihočeském kraji. Sociální podniky byly stručně popsány. Bylo provedeno dotazníkové šetření, které proběhlo v 6 sociálních podnicích soustředěných v Jihočeském kraji. Pro ověření výzkumu byly stanoveny tři hypotézy.

Z dotazníkového šetření vyplynuly následující skutečnosti. První skutečností je, že sociální podnikání naplno přispívá ke zvyšování zaměstnanosti mentálně postižených osob. I přes skeptický postoj sociálních podniků Nazaret Borovany a Cukrárna 7 Strakonice, které spatřují problémy v tom, že mentálně postižení nedokáží podat takový výkon, aby byli pro podnik přínosem. Dále pak vidí potíže při zaměstnávání mentálně postižených osob v tom, že potřebují větší péči a vedení, a proto je jejich práce drahá a ve finále přínosná spíše pro ně samotné než pro okolí. Nicméně i přes to pokládají sociální podnikání za nástroj vedoucí ke zvyšování zaměstnanosti právě těchto osob. Další skutečností, která z dotazníkového šetření vyplynula, je ta, že sociální podniky v Jihočeském kraji se, až na jediný sociální podnik Institut pro kulturu a památky, který se primárně neorientuje na skupinu mentálně postižených osob, podílejí na začleňování osob mentálně postižených do společnosti, a to především zapojováním do kolektivu, nabídkami ubytování a komunikací v kolektivu, vzbuzováním pocitu soběstačnosti. Dále je pro zástupce zkoumaných podniků sociální podnikání důležité v takové míře, že polovina sociálních podniků chce do budoucna tento trend dále rozšiřovat a zvyšovat tak povědomí o smyslu provozování sociálních podniků.

Hypotéza č. 1: Sociální podnikatelé zastávají názor, že lidé s lehčí formou mentálního postižení jsou schopni se zapojit na trhu práce ve specifických profesích.

Pět ze šesti sociálních podniků odpovědělo, že toto tvrzení jim je velmi blízké nebo blízké. Sociální podnikatelé provozováním svých činností reagují právě na problém ostatních zaměstnavatelů, kteří mají vůči postiženým (nejen mentálně) osobám mnoho předsudků kvůli jejich omezeným možnostem a schopnostem. Hypotéza č. 1 je potvrzena.

Hypotéza č. 2: Hlavní náplní sociálních podniků v Jihočeském kraji je pomáhat s integrací mentálně postižených do společnosti.

Pět ze šesti sociálních podniků odpovědělo „ano“. Mentálně postižené osoby pomáhají začlenit do společnosti zejména prostřednictvím zapojování do kolektivu, dodávání pocitu určité soběstačnosti díky učení nezávislosti na druhých osobách, nabídek ubytování a komunikace v kolektivu. Hypotézu č. 2 tímto můžeme potvrdit.

Hypotéza č. 3: Podpora rozvoje sociálního podnikání představuje významný nástroj ke zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob.

Všech 6 sociálních podniků se 100% shodlo, že sociální podnikání přispívá ke zvyšování zaměstnanosti právě této cílové skupiny. Každý dotazovaný sociální podnik měl prostor k vyjádření svého názoru. Kavárna Pontes chce i do budoucna zaměstnávat osoby s mentálním postižením, protože jsou přínosem pro jejich podnik. Pomoc Týn nad Vltavou míní, že sociální podnikání obecně vede ke zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob. Na druhou stranu však cítí zklamání z toho, že toto zaměstnávání je opomíjeno. Cukrárna 7 Strakonice souhlasí s tím, že sociální podnikání ke zvýšení zaměstnanosti přispívá, ale konstatuje, že mentálně postižené osoby potřebují větší péči a daleko více vedení. Institut pro památky a kulturu spatřuje určitý rozvoj ve vzniku nových gastronomických služeb (kavárny, cukrárny) a pozic v pomocných profesích (zahradnictví). Nazaret Borovany potvrzuje skutečnost, že sociální podnikání určitě přispívá ke zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených, i přes kritický postoj vůči pracovnímu výkonu mentálně postižených osob. Hypotéza č. 3 se tímto potvrzuje.

Cíl bakalářské práce se, na základě výsledků dotazníkového šetření a potvrzením stanovených hypotéz, podařilo naplnit. Úspěšně jsme se přesvědčili o tom, že sociální podnikání přispívá ke zvyšování zaměstnanosti mentálně postižených osob a že je

v silách sociálních podniků v Jihočeském kraji prioritně pomáhat s integrací těchto osob do společnosti.

Za teoretický přínos bakalářské práce považuji hlubší seznámení se s významem sociálního podnikání. Sociální podnikání v České republice začalo vzkvétat od roku 2000. Předlohou pro rozvoj sociálního podnikání v České republice se stal systém sociálního podnikání ve Velké Británii. Sociální podnik, respektive integrační sociální podnik se orientuje na cílovou skupinu znevýhodněných osob na trhu práce. Díky svým činnostem jim otevírají nové možnosti, jak se uplatnit v zaměstnání a včlenit se do společnosti, kterou jsou zpravidla vylučováni. Cílovou skupinou a předmětem této práce byli mentálně postižení, protože jejich postavení na trhu práce patří mezi jedno z nejhorších. Ostatní zaměstnavatelé vůči nim automaticky nabývají různých předsudků, aniž by se dopředu informovali. V rámci praktické části byly stanoveny hypotézy, jejichž ověřením bylo potvrzeno, že se sociální podnikání podílí na zvyšování zaměstnanosti mentálně postižených osob a že tyto osoby sociální podniky v Jihočeském kraji pomáhají integrovat do společnosti. Přínosem praktické části byla skutečnost, že sociální podnikání je možné považovat za jeden z nástrojů sociální ekonomiky, který je společensky prospěšný. Mentálně postižené osoby díky sociálním podnikům získávají vyšší šance na zaměstnání a nabývají tak pocitu, že jsou pro společnost přínosní.

I. SUMMARY A KEYWORDS V ANGLICKÉM JAZYCE

Social entrepreneurship as a possibility of increasing employment of the mentally disabled persons in the South Bohemia Region

Name and surname: Adéla POŽÁRKOVÁ

Field of study: Structural Policy of EU and Rural Development

University: University of South Bohemia in České Budějovice

Faculty: Faculty of Economics

Year of Study: 4

The goal of the bachelor thesis is to find out if the social entrepreneurship contributes to of increase employment of persons with mentally disabled. It is chosen this group because mentally disabled people among the highest risk group in the labour market. The methodology of the bachelor thesis is based on study of scientific literature and online resources and then analysis of secondary data from the website of Czech Statistical Office and Czech Social Entrepreneurship. In the theoretic part is described social economy, social entrepreneurship, social enterprise, integration social enterprise, the status of mentally disabled people in the labour market and the employment of mentally disabled people. The practical part deals with describing of social enterprises in the South Bohemia Region, and subsequently sending a questionnaire to these social enterprises. By the questionnaire is determined whether social entrepreneurship contributes to increase employment of mentally disabled people.

Key words: employment of mentally disabled people, human resources, labour market, social entrepreneurship, social enterprises.

II. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní:

BEDNÁRIKOVÁ, D.; FRANCOVÁ, P. *Studie infrastruktury sociální ekonomiky v ČR*. 1. vyd. Praha: Nová ekonomika, 2011. ISBN 978-80-260-0934-4.

BORNSTEIN, D.; DAVIS, S. *Social Entrepreneurship. What Everyone needs to know*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-01-953-9633-1.

BORZAGA, C.; SALVATORI, G.; BODINI, R.; GALERA, G.; BRÄUNLING, G. *Social economy and social entrepreneurship*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. ISBN 978-92-79-26866-3.

DEFOURNY, J. *From Third Sector to Social Enterprise*. In: BORZAGA, C.; DEFOURNY, J. (Eds.). *The Emergence of Social Enterprise*. Londýn a New York: Routledge, 2001, s. 1–28. ISBN 0-415-33921-9.

DOHERTY, B.; FOSTER, G.; MASON, CH.; MEEHAN, I.; MEEHAN, K.; ROTHEROL, N.; MAUREEN, R. *Management for Social Enterprise*. 1. vyd. Londýn: SAGE, 2009. ISBN 978-08-570-2688-0.

DOHNALOVÁ, M. a kol. *Sociální ekonomika, sociální podnikání. Podnikání pro každého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-269-3.

DURIEUX, M., B.; STEBBINS, R., A. *Social Entrepreneurship for dummies*. Indianapolis, Indiana: Wiley Publishing, 2010. ISBN 978-0-470-53808-1.

ELKINGTON, J. (2004). *Enter the Triple Bottom Line*. In: HENRIQUES, A.; RICHARDSON, J. (Eds.). *The Triple Bottom Line: Does it All Add Up?* Earthscan London: Sterling, 2004, s. 1–16. ISBN 978-18-497-7334-8.

FRANCOVÁ, P.; KURKOVÁ, G. *Podnikajte pomalu. Zkušenosti sociálních podniků se zaměstnáváním osob s mentálním postižením a s duševním onemocněním*. 1. vyd. Praha: P3 - People, Planet, Profit, o.p.s., 2015.

HENRIQUES, A.; RICHARDSON, J. *The Triple Bottom Line: Does it All Add Up?* Earthscan London: Sterling, 2004. ISBN 978-18-497-7334-8.

HORÁK, P. *Role lokálních projektů v české politice zaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-7489-7.

HUNČOVÁ, M. *Sociální ekonomika a sociální podnik*. 1. vyd. Ústí nad Labem: UJEP, 2007. ISBN 978-80-7044-946-2.

KREJČÍŘOVÁ, O.; MEDVECOVÁ, A.; OPATŘILOVÁ, D.; STUPKOVÁ, V.; VOJTOVÁ, V. *Problematika zaměstnávání osob se zdravotním postižením*. 1. vyd. Praha: Rytmus, 2005. ISBN 80-903598-1-7.

MAIELLO, M. *Presentation to the International Conference on the Professionalisation of Female-dominated Occupations in the Service Sector*. Paříž: OECD, 11.–12. 12. 1997.

MAIR, J. *Social Entrepreneurship*. 1. vyd. New York: Palgrave Macmillan, 2006. ISBN 978-0-230-62565-5.

MAIR, J.; MARTÍ, I. (2006) *Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight*. *Journal of World Business*, roč. 41, č. 1, 2006, s. 36–44. ISSN: 1090-9516.

NICHOLLS, A. *Social Entrepreneurship: New Models of Sustainable Social Change*. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 978-01-9162-295-3.

OPATŘILOVÁ, D.; PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 978-80-210-5536-0.

PEŇÁZOVÁ, A. Diplomová práce. *Sociální podnikání*. Zlín: Fakulta humanitních studií, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2013. Dostupné z: http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/20632/pe%C5%88%C3%A1zov%C3%A1_1_2013_dp.pdf?sequence=1

PIPEKOVÁ, J. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN: 80-86633-40-3.

SKILLERN, W.; AUSTIN, J.; LEONARD, J.; STEVENSON, H. *Entrepreneurship in the Social Sector*. Los Angeles: SAGE Publications, 2007. ISBN 978-14-129-5137-1.

ŠÍŠKA, J. *Mimořádná dospělost. Edukace člověka s mentálním postižením v období dospělosti*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0992-4.

THOMPSON, J.; DOHERTY, B. (2006). *International Journal of Social Economics. Social Enterprise management*. Roč. 33, č. 5/6. ISSN: 0306-8293.

VOLKMANN, CH.; TOKARSKI, K.; ERNST, K. *Social Entrepreneurship and Social Business: An Introduction and Discussion with Case Studies*. Wiesbaden: Springer Gabler, 2012. ISBN 978-38-349-2729-3.

Internetové:

A-mano.cz. Dílna A MANO. *Chráněná dílna A MANO*. 2011–2016 [online]. [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://www.a-mano.cz/amano/chranena-dilna-a-mano.html>

A-mano.cz. Dílna A MANO. *Pražírna kávy Drahonice*. 2011–2016 [online]. [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://www.a-mano.cz/amano/prazirna-kavy-drahonice.html>

ASMALOVSKIJ, A.; SADÍLEK, T. *Současnost sociálního podnikání v České republice a na Slovensku*. Sociológia roč. 48, č. 4, 2016. [online]. [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: www.sav.sk/journals/uploads/09061230Asmalovskij%20-%20Sadilek%20-%20zalomena%20OK2.pdf

Barbilavrana.cz. *Mléčný bar Bílá vrána*. 2011[online]. [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: www.barbilavrana.cz

Ceske-socialni-podnikani.cz. *Adresář sociálních podniků*. 2017 [online]. [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <http://ceske-socialni-podnikani.cz/cz/adresar-socialnich-podniku>

Ceske-socialni-podnikani.cz. *Analýza a návrh na zpracování integračních sociálních podniků do zákona o zaměstnanosti a do jiných právních předpisů*. 2013 [online]. [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/cz/socialni-podnikani/projekty/ukoncene/vystupy-z-projektu/konference-tessea/1087-analyza-a-navrh-na-zpracovani-integracnich-socialnich-podniku-do-zakona-o-zamestnanosti-a-do-jinych-pravnich-predpisu->

Ceske-socialni-podnikani.cz. *Definice sociální ekonomiky a podnikání – podklad k diskusi*. 2017 [online]. [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/cz/component/content/article/9-uncategorised/520-definice-socialni-ekonomiky-a-podnikani-podklad-k-diskusi>

Ceske-socialni-podnikani.cz. *Indikátory pro sociální podniky*. 2014 [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://ceske-socialni-podnikani.cz/cz/socialni-podnikani/indikatory>

Ceske-socialni-podnikani.cz. *Návrh na zpracování sociálních podniků do legislativy*. 28. 2. 2014 [online]. [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/cz/novinky/810-navrh-na-zpracovani-socialnich-podniku-do-legislativy>

Ceske-socialni-podnikani.cz. *Sociální podnikání v Irsku*. 12. 4. 2013 [online]. [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: <http://ceske-socialni-podnikani.cz/cz/clanky/923-soc-podnik-v-irsku>

Ceske-socialni-podnikani.cz. *Sociální podnikání v Itálii*. 17. 4. 2013 [online]. [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: <http://ceske-socialni-podnikani.cz/cz/clanky/642-socialni-podnikani-v-italii>

Ceske-socialni-podnikani.cz. *Sociální podnikání v UK*. 6. 10. 2013 [online]. [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: <http://ceske-socialni-podnikani.cz/cz/clanky/655-socialni-podnikani-v-uk>

Ceske-socialni-podnikani.cz. *Stát a sociální podnikání na Slovensku*. 11. 2. 2014 [online]. [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: <http://ceske-socialni-podnikani.cz/cz/clanky/784-stat-a-socialni-podnikani-na-slovensku>

Cokokramek.cz. *MANA čokoládovna Krásná Lípa, sociální podnik*. [online]. [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: www.cokokramek.cz

Cukrárna7.cz. *Cukrárna Sedmička Strakonice*. [online]. [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: <http://www.cukrarna7.cz/>

Czso.cz. Český statistický úřad. *Statistická ročenka Jihočeského kraje 2015*. 29. 12. 2015 [online]. [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-jihoceskeho-kraje-2015-0w0yohv3dz>

Czso.cz. Český statistický úřad. *Statistická ročenka Jihočeského kraje 2014*. 29. 12. 2014 [online]. [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-jihoceskeho-kraje-2014-fcv6i1xwk5>

Czso.cz. Český statistický úřad. *Statistická ročenka Jihočeského kraje 2013*. 30. 12. 2013 [online]. [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-jihoceskeho-kraje-2013-tjoprwyruh>

Czso.cz. Český statistický úřad. *Statistická ročenka Jihočeského kraje 2012*. 28. 12. 2012 [online]. [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-jihoceskeho-kraje-2012-bfdcqz2p0l>

Czso.cz. Český statistický úřad. *Statistická ročenka Jihočeského kraje 2011*. 30. 12. 2011 [online]. [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-jihoceskeho-kraje-2011-em88v17blk>

Czso.cz. Český statistický úřad. *Statistická ročenka Jihočeského kraje 2010*. 31. 12. 2010 [online]. [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-jihoceskeho-kraje-2010-1zi3ft23q2>

ČERNÁ, M.; DÁREK, D.; FRANCOVÁ, P.; HEJNÁ, B.; CHUDOMEL, J.; KUBŮ, J.; PLASS, M.; SZTAROVICS, R.; ŠŤASTNÁ, J. *Sociální podniky – poznatky z Itálie*. Praha: Nový Prostor, 2007. [online]. [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: http://wayback.webarchiv.cz/wayback/20121026160557/http://www.socialni-ekonomika.cz/images/Pdf/neapol_web_jednostrany.pdf

DEFOURNY, J.; DEVELTERE, P. *The Social economy: The worldwide making of a third sector*. Centre D'Economie Sociale, Universite de Liege: 1999. [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: http://emes.net/content/uploads/publications/Defourny.Develtere_SE_NorthSouth_Chap1_EN.pdf

Drevovyroba-novapec.cz. *Dřevovýroba Nová Pec, s.r.o.* 2014 [online]. [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: <http://www.drevovyroba-novapec.cz/>

EMES International Research Network. DEFOURNY, J.; NYSSSENS, M. *The EMES approach of social enterprise in a comparative perspective*. 2012 [online]. [cit. 2017-06-20]. Dostupné z: http://emes.net/content/uploads/publications/EMES-WP-12-03_Defourny-Nyssens.pdf

EMES.net. International Research Network. *Focus areas. Social enterprise*. 2017 [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <http://emes.net/focus-areas/>

Esf2014.esfcr.cz. Evropský sociální fond. Operační program Zaměstnanost. *Projekt Cukrárna Sedmička Strakonice*. [online]. [cit. 2017-07-04]. Dostupné z: <https://esf2014.esfcr.cz/dap/LW/Views/Core/Detail?action=get&id=DAF7FD0E-849B-4944-B04A-891B16778F20&idForm=73796f02-af07-40b9-b717-9fc2a7764287&idbo=b4293004-1ec0-467c-ac50-7c241c3f373d>

Instituteu.cz. Institut pro památky a kulturu. *Pomáháme šířit osvětu a příklady dobré praxe v péči o kulturní dědictví*. 2007–2017 [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.instituteu.cz/>

Jczps.webnode.cz. Jihočeské centrum pro zdravotně postižené a seniory. *O nás*. 2014 [online]. [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: <http://jczps.webnode.cz/o-nas/>

Kol. autorů. *Sociální podnikání v praxi*. Brno: Vydala Komora sociálních podniků ve spolupráci s Jihomoravským krajem, 2016. ISBN: 978-80-905683-4-1. [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: www.komora-socialnich-podniku.cz/wp-content/uploads/2014/03/Brozura_soc_podnikani_2016_FINAL.pdf

Komora-socialnich-podniku.cz. Komora sociálních podniků a společensky odpovědných organizací. *Principy sociálního podnikání*. 2014 [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: www.komora-socialnich-podniku.cz/?page_id=117

Komora-socialnich-podniku.cz. Komora sociálních podniků a společensky odpovědných organizací. *Návrh zákona o sociálním podnikání*. 2014 [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: http://www.komora-socialnich-podniku.cz/?page_id=947

Madlenkapisek.cz. Madlenka, o.p.s. *O společnosti*. 2015 [online]. [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: http://www.madlenkapisek.cz/spolecnost/o_spolecnosti

Nazaret.cz. Nazaret – středisko diakonie a misie Církve československé husitské. *O nás*. [online]. [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: http://www.nazaret.cz/uvod.php?stranka=o_nas

Nova-ekonomika.cz. *Sociální podnikání*. [online] [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: www.nova-ekonomika.cz/trend/socialni-podnikani/

Oecd.org. *Social Economy*. 2017 [online]. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/cfe/leed/social-economy.htm>

PEREDO, M., A.; McLEAN, M. The Journal of World Business. *Social entrepreneurship: A critical review of the concept*. 2005 [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://web.uvic.ca/~aperedo/resources/Journal-Articles/Social-Ent-the-Concept.pdf>

POMERANTZ, M. *The Business of Social Entrepreneurship in a „Down Economy“*. 2003 [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z:

www.academia.edu/10041656/THE_BUSINESS_OF_SOCIAL_ENTREPRENEURSHIP_IN_A_DOWN_ECONOMY

Pomocyn.cz. *POMOC Týn nad Vltavou. Historie*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.pomocyn.cz/o-nas/historie/>

Portal.mpsv.cz. Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí. *Postavení a strategie OZP na trhu práce*. Praha: VÚPSV, 2011. [online]. [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/zamestnavani_ozp/helpforthem/hlavni_vystupy_projektu_a_jejich_prinosy/dotaznikove_setreni_ozp_na_trhu_prace.pdf

Portal.mpsv.cz. Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí. *Zpráva o situaci na trhu práce v Jihočeském kraji 2010–2015*. [online]. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/jhc/statistiky>

Portal.mpsv.cz. Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí. LOUKOTA, I.; KRATOCHVÍLOVÁ, M. *Analýza stavu a vývoje trhu práce v Jihočeském kraji za rok 2014*. České Budějovice: ÚP ČR v Českých Budějovicích, 2015. [online]. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/realizace_apz/jihocesky_kraj_2014.doc

Praceprozp.cz. *Hledám práci. Volné pracovní pozice. Mentální postižení*. 2011 [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.praceprozp.cz/hledam-praci/vhodne-pracovni-pozice/mentalni-postizeni>

Praceprozp.cz. *Zaměstnávání OZP. Vliv mentálního postižení na pracovní uplatnění*. 2011 [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.praceprozp.cz/zamestnavani-ozp/co-je-zdravotni-postizeni/691-1-5-vliv-mentalniho-postizeni-na-pracovni-uplatneni>

Propamatky.info. Portál PROPAMÁTKY. 2017 [online]. [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <http://www.propamatky.info/cs/portal-propamatky/>

Psp.cz. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Listina základních práv a svobod*. [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: www.psp.cz/docs/laws/listina.html

Risy.cz. Regionální informační servis. *Integrační kavárna PONTES*. 2016 [online]. [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/projekty-eu/detail?Id=98840>

Secondhelp.cz. *O nás*. [online]. [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: <http://secondhelp.cz/plzen/o-nas/>

Sfhorse.webnode.cz. *Sociální firma HORSE. O nás*. 2014 [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://sfhorse.webnode.cz/o-nas/>

Sociálnipodnikani.info. *Principy sociálního podniku. Integrační operační program*. 2011 [online]. [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: http://www.socialnipodnikani.info/wp-content/uploads/2012/12/Principy-socialniho-podnikani_IOP.pdf

Socialnisluzby.eu. DOŘIČÁKOVÁ, Š. *Sociální podnikání v České republice*. 2015 [online]. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.socialnisluzby.eu/ckfinder/userfiles/files/Soci%C3%A1ln%C3%AD%20podnik%C3%A1n%C3%AD.pdf>

Ssir.org. Stanford Social Innovation Review. ROGER, L.; OSBERG, S. *Social Entrepreneurship: The Case for Definition*. 2007 [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: https://ssir.org/articles/entry/social_entrepreneurship_the_case_for_definition

Svaz českých a moravských výrobních družstev. *Manuál pro přežití sociálního podnikatele*. [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: http://www.komora-socialnich-podniku.cz/wp-content/uploads/2014/03/MANU%C3%81L_PRO_P%C5%98E%C5%BDIT%C3%8D_SOCI%C3%81LN%C3%8DHO_PODNIKATELE.pdf

Svetbedynek.cz. *Pekárna Na Návsí*. 2017 [online]. [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: www.svetbedynek.cz/farmer/3070

TAYLOR, J., S. *Disabled workers deserve real choices, real jobs*. 2002 [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: www.accessiblesociety.org/topics/economics-employment/shelteredwksps.html

Tessea.cz. Tematická síť pro sociální ekonomiku. *Definice a principy sociálního podniku*. [online]. [cit. 2017-07-30]. Dostupné z: <http://www.tessea.cz/tessea-o-nas/definice-a-principy-socialniho-podnikani>

Tessea.cz. Tematická síť pro sociální ekonomiku. *Principy integračního sociálního podniku*. [online]. [cit. 2017-07-30]. Dostupné z: http://www.tessea.cz/images/pdf/tabulka_principu_integracni_SP_2014.pdf

Tessea.cz. Tematická síť pro sociální ekonomiku. *Principy obecného sociálního podniku*. [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: http://www.tessea.cz/images/pdf/tabulka_principu_SP_2014.pdf

Thefreedictionary.com. Dictionary. Heslo: „*Sheltered workshop*“. 2003–2017 [online]. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <http://www.thefreedictionary.com/sheltered+workshop>

Vláda České republiky. *Avízo: Legislativní rada vlády projedná zákon o sociálním podnikání*. 21. 9. 2016 [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/aktualne/avizo-legislativni-rada-vlady-projedna-zakon-o-socialnim-podnikani-148778/>

Vláda České republiky. *Plán legislativních prací vlády na rok 2015*. 7. 1. 2015 [online]. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/plan-legislativnich-praci-na-rok-2015-125665/>

Vláda České republiky. VYSKOČIL, M. *Podklad pro koncepci politiky vlády vůči NNO do roku 2020. Sociální podnikání*. 2014 [online]. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rmno/dokumenty/studie_vyskocil_pro_web.pdf

Zákony:

Zakonyprolidi.cz. *Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů*. [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>

Zakonyprolidi.cz. *Zákoník práce č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů*. [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>

III. SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1: Trojí prospěch.....	21
Obrázek 2: Jihočeský kraj.....	37
Tabulka 1: Principy obecného sociálního podniku.....	22
Tabulka 2: Indikátory obecného sociálního podniku.....	23
Tabulka 3: Principy integračního sociálního podniku.....	25
Tabulka 4: Rozložení hlavních druhů postižení OZP.....	38
Tabulka 5: Struktura ekonomické aktivity OZP na základě druhu postižení.....	39
Tabulka 6: Pracovní situace zdravotně postižených se 3. stupněm invalidity.....	39

IV. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Podrobný popis jednotlivých sociálních podniků v Jihočeském kraji

Příloha č. 2: Ukázka rozesílaného dotazníku

Příloha č. 3: Věcný záměr zákona o sociálním podnikání

V. PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Podrobný popis jednotlivých sociálních podniků v Jihočeském kraji

Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

Internetový portál PROPAMÁTKY denně aktualizuje přehled dotací a veřejných sbírek určených kulturnímu dědictví; představuje jak právnické, tak fyzické osoby z kruhu podnikatelských subjektů, neziskových organizací a institucí, které se pohybují na poli péče o památky, a nakonec se věnuje přehledu událostí v památkové péči a prezentuje vybrané zprávy a články o obnově a financování památek.

Institut pro památky a kulturu, o.p.s., představuje neziskovou organizaci, jež nabízí poradenskou činnost při financování projektů v oblasti památek a kultury. Samostatně nebo za účasti dalších organizací provozuje vzdělávací a kulturní projekty. (propamátky.info, online)

Kavárna Pontes

Projekt Integrovaná kavárna Pontes byl realizován prostřednictvím Integrovaného operačního programu. Byl zahájen v květnu 2011 a dokončen v srpnu 2012. Hlavním cílem projektu bylo zrealizovat provozovnu aktivní integrované kavárny a vytvořit stabilních 9 pracovních míst. Z těchto 9 pracovních míst je vymezeno 6 pracovních pozic pro skupinu zdravotně postižených osob. Realizátorem projektu je zkušená firma PONTES Písek s.r.o. Účelem těchto aktivit je spojit pomyslným mostem (ital. *ponte*) sféru zdravých a postižených lidí. (Risy.cz, Integrovaná kavárna PONTES, online)

Chráněná dílna A MANO

V březnu 2014 byl v jihočeské obci Drahonice otevřen sociální podnik Pražírna Drahonice. Projekt byl realizován díky podpoře Evropského sociálního fondu, Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a i státního rozpočtu České republiky. V této dílně se vyrábí zejména pražená káva, ovocné sirupy na limonády, pečené čaje, sušené ovocné a bylinné čaje. (a-mano.cz, online)

Spolek POMOC Týn nad Vltavou

Zmíněný spolek byl vytvořen v roce 1996. V rámci spolku POMOC Týn nad Vltavou provozuje v rámci své působnosti chráněné dílny – zejména v oblasti zahradnictví, pomocných a údržbářských prací, zpracování dřeva a technických služeb, dopravy. Dále provozuje zámecké zahradnictví a jezdeckou stáj v Čihovicích. (pomocyn.cz, online)

Sociální firma HORSE

Sociální firma HORSE poskytuje aktivity týkající se chovu zvířat, jezdeckví a agroturistiky. Součástí nabídky sociální firmy je i výuka jízdy na koni, vyjížděky na koních a ustájení koní. Činnosti pod záštitou firmy HORSE jsou šetrné k životnímu prostředí. Zisk je vrácen zpět do rozvoje firmy. (sfhorse.webnode.cz, online)

Cukrárna Sedmička Strakonice

Sociální podnik Cukrárna Sedmička vznikl v roce 2012 na základě projektu financovaného z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Cílem projektu je vytvořit pro sociálně znevýhodněné skupiny plnohodnotné zaměstnání. Cílovou skupinou jsou osoby zdravotně postižené, osoby závislé na návykových látkách i osoby mentálně postižené. V průběhu projektu by mělo vzniknout 7 nových pracovních příležitostí. Podmínkou je, že alespoň 30 % všech pracovníků musí být z řad znevýhodněných osob. Výsledkem projektu je nový podnik fungující na principech sociálního podnikání. Veškerí zaměstnanci budou pravidelně pracovat na zvyšování své kvalifikace. Projekt byl realizován v období od 1. 4. 2012 do 31. 3. 2014. (esf2014.esfcr.cz; Cukrárna7.cz, online)

Příloha č. 2: Ukázka rozesílaného dotazníku

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Průzkum sociálních podniků jako možnosti ke zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob

Dobrý den,

jmenuji se Adéla Požárková. Jsem studentkou Ekonomické fakulty na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. V rámci mé bakalářské práce provádím výzkum, prostřednictvím kterého je mým cílem zjistit, zda se sociální podnikání podílí na zvýšení zaměstnanosti mentálně postižených osob v Jihočeském kraji. V bakalářské práci se zaměřuji na hlavní výzkumnou otázku, a to- jestli sociální podniky zlepšují postavení mentálně postižených osob na trhu práce. Dotazník je anonymní. Vyplnění dotazníku Vám zabere maximálně 10 min. Děkuji za Váš čas.

1. Od kdy působí Váš podnik na trhu práce?

.....

2. Přijímá Váš podnik do zaměstnání i zdravotně (zejména mentálně) postižené osoby?

Ano

Ne

3. Kolik mentálně postižených osob zaměstnáváte ve svém podniku?

0-10

11-20

21-a více

4. Na kolik je Vám blízké tvrzení, že i lidé s mentálním postižením mají šanci uplatnit se na trhu práce, i když jsou jejich možnosti značně omezené?

Velmi blízké

Blízké

Neutrální

Vzdálené

Velmi vzdálené

5. Jak intenzivně sledujete postavení mentálně postižených osob na trhu práce?

Velmi mě to zajímá 1 2 3 4 5 Velmi mě to nezajímá

1

Příloha č. 3: Věcný záměr zákona o sociálním podnikání

Úřad vlády České republiky popisuje věcný záměr zákona o sociálním podnikání takto: „*Hlavním cílem zákona bude podpořit rozvoj sektoru sociálního podnikání. Věcný záměr reaguje na potřebu vytvoření jednotného právního prostředí pro sociální podnikání, neboť v současné době panuje v pojetí definičních znaků subjektů sociálního podnikání značná nejednotnost, kdy si jednotlivé ústřední orgány státní správy stanoví vlastní definice sociálních podniků.*

Zákon bude legálně definovat sociální podnikání jako podnikatelskou činnost zaměřenou jak na dosahování zisku, tak na společenský prospěch. Zisk ze sociálního podnikání bude nutné z více jak 50 % využít na společensky prospěšnou činnost nebo na další rozvoj sociálního podniku. Sociální podnikání se bude vyznačovat transparentním nakládáním se ziskem a důrazem na dobré mravy vně i uvnitř podniku. Sociální podnikání bude přinášet prospěch sociální i environmentální a bude respektovat místní potřeby.

Věcný záměr předpokládá, že zákon o sociálním podnikání nebude vytvářet novou právní formu, pouze stanoví existujícím osobám podmínky pro získání statusu sociálního podniku, případně integračního sociálního podniku. Tyto statusy budou moci získat jak obchodní korporace, tak neziskové organizace a také fyzické osoby podnikající.

K získání statusu sociálního podniku bude nutné splnit řadu podmínek, které zajistí transparentnost a společenskou prospěšnost sociálních podniků. Osoby, které nebudou mít status vyplývající ze zákona o sociálním podnikání, se nebudou moci označovat jako sociální podniky. Věcný záměr předpokládá, že se statusem sociálního podniku budou spojeny výhody, jejichž návrh bude připraven ministryní práce a sociálních věcí ve spolupráci s ministrem pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu a ministrem průmyslu a obchodu ve Strategii rozvoje sociálního podnikání do konce roku 2016. Sociální podnik, mezi jehož zaměstnanci bude alespoň 30 % osob ze skupin znevýhodněných na trhu práce, kterým bude tento podnik kromě placeného zaměstnání zajišťovat psychosociální podporu, bude mít nárok na status integračního sociálního podniku. S ním budou spojeny další výhody nad rámec výhod dostupných běžným sociálním podnikům.

O udělení statusů sociálního podniku a integračního sociálního podniku, stejně jako o jejich odnětí v případě nesplnění podmínek, bude rozhodovat Ministerstvo práce a sociálních věcí ve správním řízení.

Věcný záměr dále předpokládá, že zákonem bude zřízena Rada pro rozvoj sociálního podnikání coby poradní orgán vlády. Právní regulace sociálních podniků a následné zakotvení konkrétních benefitů pro tyto podniky podpoří iniciativu jednotlivců i komunit zakládat sociální podniky s cílem aktivně řešit problémy v jejich obcích a regionech. Rozvoj sociálních podniků přispěje i k zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce a řešení problémů spojených s chudobou a sociálním vyloučením. V neposlední řadě může jasné legislativní ukotvení sociálních podniků usnadnit rozhodování finančních institucí, zda těmto podnikům poskytovat za určitých zvýhodněných podmínek finanční podporu. Zákon předkládá Úřad vlády ČR -Ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu a předseda Legislativní rady vlády.“ (Vláda České republiky. Legislativní rada vlády schválila věcný záměr zákona o sociálním podnikání. 9. 3. 2017 [online]. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/tiskove-zpravy/legislativni-rada-vlady-schvalila-vecny-zamer-zakona-o-socialnim-podnikani-154234/>)